

**AMIN MAALOUF'S TURKISH TRANSLATIONS:
THE IMPACT OF TRANSLATION STRATEGIES
ON THE AUTHOR'S RECEPTION IN TURKISH
LITERATURE**

Amin Maalouf'un Türkçe Çevirileri: Çeviri Stratejilerinin

Yazarın Edebiyatımızdaki Alımlanışına Etkisi¹

Ceylan YILDIRIM²

Abstract

Considering the contribution of a work to cultural interaction by its being translated into other languages, the importance of polysystem theory is revealed by its focus on the relationship among translation-literature and culture. Through the translations, different Nations' literatures interact and this interaction through its reflection to the culture contributes to intercultural interaction. Even-Zohar, emphasizes by his theory the role of the literature in social change and transformation as changes and transformations in literature realized by translations play a huge role in the shaping of national cultures. The aim of this study is to reveal the impact of translations on a nation's literature, more specifically the impact of Maalouf's translations on the Turkish literature and also examine the impact of translation strategies on the author's reception in Turkish literature. What are the reasons for the author's being cited with Turkish local authors by obtaining a wide circulation in our literature? How did the adopted translation methods and strategies influence the author's popularity and also his reception as a local actor in our literature? In this study, Newmark's major translation methods for the translations of the cultural elements will be used and French-Turkish translation examples will be studied within the framework of Venuti's 'Domestication' and 'Foreignization' strategies. The dominance of Domestication strategy, which takes into consideration the target language and cultural norms, in Maalouf's Turkish translations, influenced the place and the role of the author in our literature. So that, behind the Maalouf's popularity and the impression that he is seen as a local author, the impact of translation strategies is great. It is possible to say that Maalouf contributed to the shaping of the Turkish literary polysystem by supporting the examples of postmodern historical novel with his translations.

Keywords: Maalouf, polysystem theory, Turkish literature, postmodern historical novel, translation strategies

¹ Bu makale, 18-20 Mayıs 2017 tarihlerinde, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirilen 2. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumunda sunulan "Amin Maalouf'un Türkçeye Yapılan Çevirilerinin Çoğuldizge Kuramı Çerçevesinde İncelenmesi" başlıklı bildirden üretilmiştir. Sunulan bildiri, "Amin Maalouf'un Romanlarının Türkçe Çevirileri: Çoğuldizge Kuramı Çerçevesinde Karşılaştırmalı Bir Çözümleme" başlıklı doktora tezinin bir bölümünü kapsamaktadır.

² Dr., Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü Edebiyat Fak. Mütercim-Tercümanlık Bölümü. ceylan@hacettepe.edu.tr

Özet

Bir yapıtın çeviri aracılığıyla kültürel etkileşime katkı sağladığı göz önünde bulundurulduğunda, temelde çeviri-edebiyat-kültür dizgeleri arasındaki ilişkiyi irdeleyen çoğuldizge kuramının önemi açığa çıkar. Çeviriler aracılığıyla farklı ulusların edebiyatları etkileşime girer ve bu etkileşim kültüre yansyarak kültürlerarası etkileşime katkı sağlar. Even-Zohar, geliştirdiği çoğuldizge kuramıyla toplumsal değişim ve dönüşümlerde edebiyatın rolünü vurgular zira çeviri yazın aracılığıyla edebiyatta yaşanan değişim ve dönüşümler ulusal kültürlerin şekillenmesinde büyük bir rol oynar. Bu çalışmanın amacı, genelde çeviri yazının bir ulusun edebiyatındaki etkisini, daha özeldde Maalouf'un çevirilerinin Türk edebiyatındaki etkisini ve çeviri sürecinde benimsenen çeviri stratejilerinin yazarın edebiyatımızdaki alımlanışına etkisini açığa çıkarmaktır. Yazarın, edebiyatımızda yüksek tirajlar elde ederek yerli yazarlarımızla birlikte anılmasının ardında yatan sebepler nelerdir? Çeviri yöntem ve stratejileri, yazarın edebiyatımızdaki popülerliğini ve yerli bir aktör gibi kabul görmesini nasıl etkilemiştir? Çalışmamızda, Newmark'ın kültürel unsurların çevirisinde önerdiği belli başlı çeviri yöntemleri temel alınacak ve Fransızca-Türkçe çeviri örnekleri, Venuti'nin 'Yerleştirme'-Yabancılaştırma' stratejileri çerçevesinde incelenecektir. Maalouf'un romanlarının Türkçe çevirilerinde genel olarak erek dil ve kültür normlarını ön planda tutan 'yerleştirme' stratejisinin benimsenmesi, yazarın edebiyatımızdaki alımlanışını etkilemiştir. Öyle ki Maalouf'un edebiyatımızdaki popülerliğinin ve okurda yerli bir yazarı okuduğu izlenimi uyandırmasının ardında çeviri stratejilerinin etkisi büyüktür. Maalouf'un, çevirileriyle Türk Edebiyatında postmodern tarihsel roman türünün örneklerini destekleyerek Türk yazın çoğuldizgesinin şekillenmesine kısmen katkı sağladığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Maalouf, çoğuldizge kuramı, Türk Edebiyatı, postmodern tarihsel roman, çeviri stratejileri.

1. GİRİŞ

Çeviri, edebi yapıtların diğer dillere aktarılmasıyla edebiyatta değişim ve dönüşümlerin yaşanmasına sebep olabilir. Edebiyatda yaşanan bu değişim ve dönüşümler farklı şekillerde gerçekleşebilir. Örneğin, çeviri yazın, yeni bir edebi türün bir ulusun edebiyatına girmesinde ya da edebiyatta mevcut edebi türün çevresel konumdan merkez konuma ya da merkezden çevresel konuma geçmesinde etkili olabilir. Bu durum, edebiyatta sürekli bir devingenliğin yaşandığına işaret etmektedir. Bu devingenliğin yaşanmasında şüphesiz çeviri yazın büyük öneme sahiptir. Even-Zohar, geliştirdiği ve temelde çeviri-edebiyat-kültür dizgeleri arasındaki ilişkinin incelenmesine olanak sağlayan çoğuldizge kuramındaki 'çoğuldizge' kavramını şöyle tanımlar: "Birbiriyle kesişen ve kısmen örtüşen, farklı seçenekleri kullanan, ancak üyeleri birbirine bağımlı, yapılandırılmış bir bütün teşkil eden çoklu bir dizge." (Even-Zohar'dan aktaran Gürçağlar, 2008: 194) Bu tanıma göre, çeviri, edebiyat ve kültür kendi başına bağımsız birer dizge olmakla birlikte birbirine bağımlı ve birbiriyle kesişmesinden dolayı bir bütün oluşturan bir çoğuldizgedir. Even-Zohar'a göre, çeviri yazın, edebiyatın içinde bulunduğu duruma göre, edebiyatı şekillendiren ya da edebiyatta etkin rol oynayan bir işlev üstlenebilir. Çeviri yazın aracılığıyla yeni bir edebi tür, bir ulusun edebiyatında merkez konuma ya da tam tersi çevresel konuma geçebilir. Merkez-çevre ilişkisinin açıklanması çeviri yazının edebiyattaki etkisinin anlaşılması açısından önemlidir. Even-Zohar, edebiyat çoğuldizgesi içerisindeki "merkez-çevre" ilişkisini şöyle açıklar:

"Çeviri yazının merkez konumda olması, etkin bir biçimde çoğuldizgenin merkezini biçimlendirmesi demektir. Böyle bir durumda çeviri yazın büyük ölçüde yenilikçi güçlerin bir parçasıdır ve edebiyat tarihinde önemli olaylar olurken bu konumda bulunuyorsa, bu olaylarla özdeşleştirilebilir... Bundan başka, yeni yazınsal örnekler meydana çıkmakta iken, çeviri, bu yeni örneklerin geliştirilmesini sağlayan araçlardan biri durumuna da gelebilir. Yabancı eser yoluyla yerli edebiyata, daha önce olmayan özellikler girer." (Even-Zohar, 2012: 128)

Even-Zohar'ın kuramında belirttiği üzere aşağıda belirtilen üç koşulun sağlanması durumunda yenilikçi özellikler taşıyan çeviriler edebiyat çoğuldizgesi içerisinde birincil konuma geçebilirler:

“a) çoğul dizge henüz oluşmamışken, ya da başka bir deyişle, edebiyat henüz “genç” ve yerleşme sürecinde iken; b) edebiyat ya “çevresel”, ya “güçsüz” ya da her iki durumda iken; c) edebiyatta dönüm noktaları, bunalımlar ve yazınsal boşluklar yaşanırken” (Even-Zohar, 2012: 128)

Bu çalışmanın amacı, genelde çeviri yazının bir ulusun edebiyatındaki etkisini, daha özde Maalouf'un çeviri yazınının Türk edebiyatındaki etkisini açığa çıkarmak ve Maalouf'un Türk edebiyatındaki popülerliğinin ve yerli bir yazar izlenimi uyandırmasının ardında yatan temel etmenlerden biri olan çeviri stratejilerinin etkisini irdelemektir. Maalouf'un, Türk Edebiyatındaki etkisi nasıl açıklanabilir? Yazarın çevirileri, postmodern tarihsel roman türünün edebiyatımızdaki gelişimine nasıl katkı sağlamıştır? Yazarın, edebiyatımızda yüksek tirajlar elde ederek postmodern tarihsel roman türünde yerli yapıtlarla aynı kategoride anılıp popülerlik kazanmasının ardında yatan sebepler nelerdir? Çeviri sürecinde benimsenen çeviri stratejileri, yazarın edebiyatımızdaki alımlanışını nasıl etkilemiştir? Maalouf'un Türk Edebiyatında postmodern tarihsel roman türünün konumuna ve gelişimine etkisi “Çeviri Yapıtlarıyla Amin Maalouf'un Türk Yazın Çoğuldizgesindeki Yeri” (Yıldırım, 2017: 299-318) başlıklı makalede çoğuldizge kuramı çerçevesinde değerlendirilmiş ve yazarın postmodern tarihsel romancı yönü Serpil Oppermann'ın postmodern tarih kuramı çerçevesince incelenmiştir. Bu makalede, yazarın edebiyatımızdaki popülerliğinin ve yerli bir aktör izlenimi uyandırmasının ardında yatan temel etmenlerden çeviri stratejilerinin etkisi açığa çıkarılacaktır. Yazarın Türkçe çevirilerinde benimsenen çeviri yöntem ve stratejilerinin açığa çıkarılması için çeviri örnekleri, Newmark'ın kültürel unsurların çevirisinde önerdiği belli başlı çeviri yöntemleri temel alınarak Venuti'nin 'Yerlileştirme'-Yabancılaştırma' stratejileri çerçevesinde incelenecektir. Örnek analizlerine geçmeden önce, yazarın edebiyatımızdaki etkisinin anlaşılması açısından yazarın Türk edebiyatındaki yerine kısaca değinilecektir. Bu kapsamda, yazarın postmodern tarihsel roman türünün gelişimine ne yönden katkı sağladığı çoğuldizge kuramı çerçevesinde açığa çıkarılacak, Türk edebiyatındaki popülerliğinin anlaşılması açısından Türkçe çevirilerinin tiraj bilgileri aktarılacak ve sonrasında çeviri analizleri aracılığıyla çeviri stratejilerin yazarın edebiyatımızdaki yeri ve popülerliğindeki etkisi değerlendirilecektir.

2. Amin Maalouf'un Türk Edebiyatındaki Yerinin Çoğuldizge Kuramı Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Bu bölümde, Maalouf'un, Türk edebiyatında postmodern tarihsel roman türünün gelişimine ne yönden katkı sağladığı çoğuldizge kuramı çerçevesinde değerlendirilecek ve edebiyatımızdaki popülerliğinin anlaşılması açısından Türkçe çevirilerinin tiraj bilgileri ile yazarın yapıtlarına değin bazı istatistiki bilgiler aktarılacaktır.

Even-Zohar'ın belirttiği üzere çoğuldizgenin içerisinde çok sayıda farklı ama birbirine bağımlı dizgeler vardır. Bu dizgelerden birisi de edebiyattır. Edebiyat da kendi içerisinde birbirine bağlı dizgelerden oluşur ve bu dizgelerin bütünü edebiyat çoğuldizgesini oluşturur. Edebiyat çoğuldizgesi içerisinde edebi türler, edebi yapıtlar ve edebiyatın kendisi vardır. Edebiyat, çeviri yoluyla giren eserler ve türlerden etkilenir. Öyle ki çeviri yazın, edebiyatta var olan bir türün merkeze doğru geçmesinde etkili olabilir ve edebiyatın gelişmesine katkıda bulunabilir. (Even-Zohar, 2012)

Even-Zohar'a göre “Çevrilecek metinler, yeni yaklaşımlarla aralarındaki uyuma göre ere edebiyatta görebilecekleri yenilikçi işleve göre seçilirler.” (Even-Zohar, 2012: 128) Even-Zohar'ın bu aktarımı çevrilecek metinlerin edebiyattaki duruma ve ihtiyaca göre seçildiğine işaret etmektedir. Öyleyse, Maalouf'un tüm yapıtlarının Türkçeye çevrilmesinin edebiyatın içinde bulunduğu durum ve ihtiyaç doğrultusunda gerçekleştiği söylenebilir. Okur istek ve beklentileri edebiyatın içinde bulunduğu durumu etkilemekte ve edebi yapıtlar okurun beklentilerini de göz önünde bulunduracak şekilde

şekillenmektedir. Klasik anlayışla oluşturulan yapıtların günümüz okurunun istek ve beklentilerini karşılamaması postmodern anlayışla oluşturulan yapıtların edebiyatımızda yer edinmesinde etkili olmuş ve bu anlayış tarihsel roman türüne de yansımıştır. Maalouf'un Türk edebiyatında bu türün örneklerini destekleyecek yapıtlar üretmesi, yazarın tüm yapıtlarının Türkçeye çevrilmesinin tesadüf olmadığını tersine edebiyattaki ihtiyaca yanıt verecek nitelikte olduğunu göstermektedir.

Maalouf'un edebiyatımıza girdiği dönem postmodern tarihsel romanın, klasik anlayışla oluşturulan tarihsel romana karşı gelişerek zirveye doğru yol almaya başladığı söylenebilir. Dolayısıyla, klasik tarihsel romandan postmodern tarihsel romana geçiş edebiyatta o dönem bir devingenlik yaşandığına işaret eder. XXI. yüzyılın postmodern romanın egemen olduğu bir yüzyıl olduğu göz önünde bulundurulduğunda, klasik anlayışla oluşturulan romanların yeni kuşak için geçerli olmadığı, okur istek ve beklentilerini karşılamakta yetersiz kaldığı ve dolayısıyla bu türlerin geçerliliğini yitirmesi olasıdır:

“Üçüncü durumda çoğuldizge içindeki devingenlik, dönüm noktaları, ya da başka deyişle, yerleşmiş örneklerin yeni bir kuşak için artık geçerli olmadığı tarihsel anlar yaratır. Böyle anlarda çeviri yazın, merkez konumlu edebiyatlarda bile merkeze yükselebilir.” (Even-Zohar, 2012: 129)

Maalouf'un yapıtlarının çevrilmesi, yukarıda belirtilen, edebiyat çoğuldizgesinde egemen olan üçüncü duruma bağlanabilir: Maalouf'un çevirilerinin, -edebiyat çoğuldizgemizde egemen olan türler arası geçiş, devingenlik durumuna bağlı olarak ve klasik tarihsel roman örneklerinin yeni nesil için geçerli olmadığı durumdan istifadeyle-, diğer yerli yapıtlarla birlikte türün örneklerini destekleyerek postmodern tarihsel roman türünün edebiyatımızda merkeze doğru geçmesine katkı sağladığını söylemek mümkündür. Postmodern tarihsel romanın Türk edebiyatına yerleşme döneminde çevrilen Maalouf'un, bu türün örneklerinin azlığına dayanan boşluğa bağlı olarak türün gelişimini desteklediği söylenebilir. Tarihi, edebiyat için yeniden keşfeden günümüz modern tarihsel roman yazarlarımız arasında Orhan Pamuk, Nedim Gürsel, Gürsel Korat, Ahmet Ümit, Zülfü Livaneli, İhsan Oktay Anar ve Haldun Çubukçu sayılabilir. Maalouf'un çeviri yapıtlarıyla, en çok okunanlar ya da en çok satanlar listesinde Türk yazarlarıyla birlikte yer aldığını görmek mümkündür:

“Maalouf'un *Semerkant* adlı yapıtı, hemen tüm dünyada büyük bir ilgiyle karşılanmış ve dünya klasikleri arasına girerek yazarını ölümsüzleştirmiştir. Unutulmaz 10 tarihi roman listesinde, Orhan Pamuk, Umberto Eco, İhsan Oktay Anar, Gürsel Korat, İskender Pala ile birlikte yer almış olan bu yapıtın Maalouf'un Türk toplumunda daha fazla tanınmasına olanak sağladığı söylenebilir. (Radikal Gazetesi, 2011, para. 6). Bundan başka, Maalouf'un *Doğu'dan Uzakta* adlı yapıtı 2012 yılında en çok satan 100 kitap arasındaki yerini almıştır. (Haber7.com, 2013, para. 57). Maalouf, Türkiye'deki birçok büyük kitapçıda en çok satanlar listesine girmeyi başarmıştır. Yine *Çivisi Çıkmuş Dünya* adlı deneme yapıtı büyük kitapçılarda en çok satanlar arasındaki yerini almıştır. (Nur Çintay A. 2009, para. 1) Ocak 2013'te Maalouf'un *Doğu'dan Uzakta* adlı yapıtı haftanın en çok satan kitaplarının başında birinci sırada yerini almıştır. İskender Pala ve Sabiha Serin gibi yazarlarımız listede Maalouf'tan sonra yer almışlardır. (Haberler.com, 2013, para.1) Maalouf'un *Çivisi Çıkmuş Dünya* adlı denemesi haftanın en çok satan kitapları listesinde Elif Şafak'ın *Aşk* adlı romanından sonra ikinci sırada yer almıştır. (on5yirmi5com, 2009, para.1)” (Yıldırım, 2017: 306-307)

Postmodern tarihsel romanın, ilkelerini yeni tarihselci anlayış üzerine kurduğu ve geleneksel romana aykırı bir tavır takınarak Türk edebiyatında 1985 yılından itibaren yerini aldığı söylenebilir. Bu tür romanların sayısında son yıllarda ciddi bir artış

gözlemlenmiştir. Öyle ki Orhan Pamuk'un *Beyaz Kale* adlı romanının 1985 yılında yayımlanmasının ardından büyük bir ilgiyle karşılanması ve yayınevlerinin bu tarzda yapıtlara ağırlık vermesi postmodern tarihsel romanın bir edebi tür olarak merkeze doğru yol aldığına işaret eder.

Postmodern roman anlayışıyla gün yüzüne çıkan postmodern tarihsel romanın yükselişe geçişinde, çeviriler kaçınılmaz olarak etkili olmuştur. İlk yapıtı Türkiye'de 1993 yılında yayımlanan Maalouf'un çeviri yazınının Türk edebiyatına girdiği sırada edebiyatımızda yeni tarihselci anlayışla yazılan yapıtlara ilginin büyük olduğu görülmektedir. Maalouf'un Türkiye'ye yapılan çevirilerinin, Türk edebiyatında postmodern tarihsel roman örneklerinin sayıca artışına ve böylece türün gelişimine katkı sağladığı söylenebilir. Bu durumun, edebiyatımızda yeni baş gösteren dolayısıyla çevrede olan postmodern tarihsel romanın çevresel konumdan merkeze doğru kaymasında kısmen etkili olduğunu söylemek mümkündür. Son yıllarda tarihsel olayları ele alan dizi ve filmlerin sayısında yaşanan ciddi artış aslında bu türün merkeze doğru kaydığını destekler niteliktedir: "Muhteşem Yüzyıl", "Elveda Rumeli", "Hatırla Sevgili", "Kırık Kanatlar", "Çemberimde Gül Oya", "Dersimiz Atatürk", "Fetih 1453", "120", "Nefes", "Battal Gazi", "Veda", "Devrim Arabaları", "Çanakkale Geçilmez"... Bu türdeki dizilerin gerçekten uzak olduğu, tarihsel gerçeği yansıtmadığı nedeniyle bazı eleştirilere maruz kaldığı söylenebilir. Oysa gerçekliğin algılanması gerçekliğin kendisinden farklı olduğu için yeni tarihselcilere göre tarihin nesnel olmadığı şu üç prensiple açıklanabilir: Birincisi tarihçinin bir belgeden hareketle metnini oluşturduğu ve belgedeki bilgileri kendi ideolojisine göre algıladığı; ikincisi tarihçinin algıladığı şekliyle aktardığı; üçüncüsü ise tarihçinin yazdığı metni okurun belki de bambaşka bir bakış açısıyla algılayıp değerlendirmesidir. (Tekeli, 1998: 65)

Postmodern tarihsel romanın edebiyatımızdaki gelişiminde, yerli örneklerle birlikte bu türde yapılan çevirilerin kısmen etkili olduğu söylenebilir. Maalouf'un yapıtları birbiri ardına edebiyatımıza kazandırılmış ve türün örneklerini nicel ve nitel yönlerden destekleyerek edebiyatımızdaki gelişimine katkıda bulunmuştur. Bu durum, Even-Zohar'ın şu aktarımıyla açıklanabilir: "Bundan başka, yeni yazınsal örnekler meydana çıkmakta iken, çeviri, bu yeni örneklerin geliştirilmesini sağlayan araçlardan biri durumuna da gelebilir." (Even-Zohar, 2012: 128)

Maalouf'un, yapıtlarında tarihin unutulmuş, üstü örtülmüş, belirsizliklerle dolu ya da yeniden düşünülmesi gereken kısımlarını ele alması ve ayrıca olayları görünmeyen yüzleriyle ötekinin gözünden farklı bakış açılarıyla aktarması ve böylece tarihe yeni bir boyut kazandırması yazarın postmodern romancı yönünü göstermektedir:

"... postmodern tarihyazımı unutulmuş, gizli kalmış, belirsizliklerle dolu veya önemsenmemiş tarihlerin yeniden düşünülmesi ve incelenmesi gerektiğini savunmaktadır... Postmodern bilgi ise kronolojik bir sıralamaya indirgenememektedir, çünkü tanımı ve tasarımı değişime ve süreksizliğe dayanmaktadır. Bu yüzden postmodern bilgi bütünselliğe, mutlak kimliğe ve mutlak doğruluğa karşıdır." (Oppermann, 1999: 59-60)

Maalouf, tarihsel olayları, farklı bakış açılarıyla okura sunarak tarihsel olayların tek bir anlatımı olmadığını gözler önüne serer. Olayları çoğu kez yarattığı kahramanların gözünden aktarır, tarihsel olayların birey üzerindeki etkilerini açığa çıkarır ve postmodern roman anlayışına uygun olarak tarihin bilinmeyen yönlerinin bireyler üzerindeki yansımalarını okura sunar.

Maalouf'un, *Yolların Başlangıcı* adlı romanında tarihsel bilginin nesnel olarak aktarılamayacağına ve tarihin ancak yeniden yaratım yoluyla var olabileceğine vurgu

yaptığını söylemek mümkündür. Yazara göre tarih, günümüz bakış açısıyla kurgu dünyasında bambaşka anlamlar ve gerçeklikler kazanır:

“Geçmiş kaçınılmaz olarak bölük pörçüktür, kaçınılmaz olarak yeniden kurgulanır, yeniden yaratılır. Orada yalnızca bugünün gerçeklerinin hasadı yapılabilir. Bugünümüz geçmişten doğduysa, geçmişimiz de bugünden doğmuştur.” (Maalouf, 2012: 294)

Postmodern tarihsel romanların diğer bir özelliği de, tarihteki anlam kaymaları ve belirsizlikler üzerine yoğunlaşarak tarihi olduğu gibi yansıtmak yerine tarihin şimdiki zaman içerisinde, tarihe eleştirel bir gözle bakarak, ele alınmasına olanak sağlamasıdır: “Tarihyazımcı postmodern romanlar geleneklerin içinden yazılıyormuş gibi görünüp onları kendi içlerinden yıkıp değiştirirler.” (Oppermann, 1992: 251).

Maalouf'un romanları, geçmişin günümüze yansımalarını aktararak geçmişte yapılan hataların tekrarlanmaması gerektiğine vurgu yapar. Maalouf'un roman kahramanlarına ve olaylara kendi bakışıyla anlamlar yükleyerek tarihi yeniden düşünmemizi sağlaması postmodern yaklaşımla örtüşür: “Bu yüzden postmodern bilgi bütünselliğe, mutlak kimliğe ve mutlak doğruluğa karşıdır. Zira postmodernizm çoğul kimliklere ve olası doğrulara odaklanır. Bütünselliğe yönelik her çeşit bilgiyi kuşkuyla karşılar.” (Oppermann, 1999: 60)

Yukarıdaki bilgiler ışığında, Maalouf'un, çevirileriyle, Türk edebiyatında yerli yazarlarımızla birlikte postmodern tarihsel roman türünün gelişimine katkı sağladığını söylemek mümkündür. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere, Türkçe çevirilerinin yüksek tirajlar elde etmesi yazarın edebiyatımızdaki popülerliğini göstermektedir.

Tablo 1: Maalouf'un Türkçe Çevirilerinin Tirajları³

Kitap Adı	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Adriana Mater		8.195	863	1.336	1.158	1.024	1.024	1.906	1.240	601
Afrikalı Leo	3.995	3.594	4.294	3.822	5.423	5.614	5.844	7.396	8.274	3.788
Arapların Gözünden Hacı		2.871	2.205	1.870	2.679	3.513	2.197	2.391	2.367	973
Beatrice'ten Sonra Birinci Yüzyıl	5.061	2.252	1.939	1.742	2.129	1.694	1.749	2.484	2.336	927
Çivisi Çıkış Dünya					69.921	6.257	5.103	5.613	3.725	1.482
Doğu'dan Uzakta								44.954	19.169	1.929
Doğunun Limanları	5.532	6.182	4.886,00	7.715	9.235	9.062	10.801	12.888	12.961	6.738
Işık Bahçeleri	84	2	2.436	3.279	3.762	2.950	3.547	4.249	3.663	1.322
Ölümcül Kimlikler	3.951	4.958	3.323	4.111	4.913	4.168	4.020	6.143	5.536	2.445
Semerkant	7.514	11.603	14.765	14.287	16.916	21.452	21.444	26.763	29.360	13.720
Tanios Kayası	3.054	2.735	2.778	4.763	3.231	3.360	3.498	4.326	3.631	1.476
Uzaktan Aşk Yolların Başlangıcı	2.199	1.528	1.374	1.518	2.365	1.833	1.855	2.721	2.737	1.155
	4.504	3.278	2.661	3.082	3.728	2.898	2.930	3.986	3.581	1.207

³ YKY Satış Bölümünden Hülya Kaya ile yapılan görüşme ve yazışmalar sonucunda edinilen Maalouf'un yapıtlarının erek dildeki toplam tirajları.

Yüzüncü Ad	3.398	3.259	3.572	3.522	4.187	4.177	4.720	5.115	4.327	1.918	
Yüzüncü Ad 1 - Baldassare'nin Yolculuğu											36
Yüzüncü Ad 2 - Yıldızsız Gökyüzü											26
Yüzüncü Ad 3 - Cenova'nın Ayartması											413
	39.292	50.457	45.096	51.047	129.647	68.002	68.732	130.935	102.907	40.156	726.27 1,00

Yukarıdaki tiraj tablosunda görüldüğü üzere *Semerkant*'ın yıllara göre basımında, her geçen yıla göre (2014 baskısı hariç) artan tirajlar elde etmesi yazarın edebiyatımızdaki önemini göstermektedir. Yazarın *Afrikalı Leo* adlı yapıtı, Türkiye'de 35. baskıya ulaşmıştır. Türkiye'de 48. baskıya ulaşan *Doğu'nun Limanları*, Doğu-Batı uzlaşımını konu edinmesi bakımından Türkiye'de büyük bir ilgiyle karşılanmıştır. Yazarın *Ölümcül Kimlikler ve Çivisi Çıkmuş Dünya* adlı denemeleri, *Tanios Kayası*, *Afrikalı Leo*, *Doğu'nun Limanları*, *Doğu'dan Uzakta* ve *Yolların Başlangıcı* adlı yapıtları, yüksek tirajlar elde etmiştir. Yapıtlarında doğu kültürüne ait bolca öğeyi işleyen Maalouf, çevirilerindeki erek dil ve kültür odaklı çeviri anlayışının da etkisiyle edebiyatımızda yerli yazarlarımızla birlikte anılmıştır. Yazarın edebiyatımızda yüksek tirajlar elde ederek popülerlik kazanması ve okurda yerli bir yazar okuduğu izlenimi uyandırmasının ardında yatan belli başlı sebepler vardır. Yazarın edebiyatımızdaki alımlanışına etki eden etmenler, "Sosyo-Kültürel Unsurların Etkisi", "Tarihsel Unsurların Etkisi", "Dinsel Unsurların Etkisi" ve "Çeviri Stratejilerinin Etkisi" adı altında sayılabilir. "Sosyo-Kültürel Unsurların Etkisi", "Tarihsel Unsurların Etkisi" ve "Dinsel Unsurların Etkisi" hususları "Çeviri Yapıtlarıyla Amin Maalouf'un Türk Yazın Çoğuldizgesindeki Yeri" (Yıldırım, 2017: 299-318) başlıklı makalede ayrıntılarıyla ele alınmıştır. Ayrıca, yazarın postmodern romancı yönü Serpil Oppermann'ın postmodern tarih kuramı çerçevesinde yukarıda adı geçen makalede ayrıntılı olarak incelenmiştir. Yazarın edebiyatımızdaki alımlanışını etkileyen sosyo-kültürel, tarihsel ve dinsel etmenler daha önce ele alındığı için, yazarın Türk edebiyatındaki popülerliğinin ve yerli bir aktör olarak benimsenmesinin ardında yatan çeviri stratejilerinin etkisi bu makalenin bir sonraki bölümde örnek analizleriyle değerlendirilecektir.

3. Maalouf'un Türk Edebiyatındaki Alımlanışında Çeviri Stratejilerinin Etkisi

3.1 Newmark: Kültürel Unsurlar Sınıflandırması ve Çeviri Yöntemleri

Çeviride kaynak dizge normlarına öncelik veren Newmark, kaynak dizgedeki kültürel unsurların çeviride yarattığı sorunlara eğilir ve bir kültürel unsurlar sınıflandırması yapar. Newmark, kültürel farklılıkların, kaynak metnin anlaşılmasında ve dolayısıyla diğer bir dile aktarımında sorun yaratacağını şu sözlerle ifade eder: "Bireysel sosyal gruplar arasındaki kültürel farklılıklar, anlaşılmanın ve böylece çevirinin önündeki temel engeldir." (Newmark'tan aktaran Yıldırım, 2015b: 224). Nitekim kültüre özgü bir kavram çeviri yapılacak kültürde olmayabilir. Bu durumda, bu kavramın nasıl çevrileceği ve aynı anlam ve etkinin erek dilde nasıl sağlanacağı sorunu ortaya çıkar. Kültüre özgü unsurları çeviride bir sorun olarak gören Newmark, 1988 yılında kültüre özgü unsurları kategorize ettiği bir kültürel unsurlar sınıflandırması yapar. Bu sınıflandırmayı gözden geçirerek 2010 yılında yayımlanan *Translation and Culture* (Newmark, 2010: 175) başlıklı makalesinde tekrar gündeme taşır. Newmark'ın kültürel unsurlar sınıflandırması aşağıda belirtilen altı genel kategoriye kapsamaktadır:

- “1) **Çevresel unsurlar:** Jeolojik ve coğrafi çevre.
2) **Kamu Hayatı:** Politika, hukuk ve yönetimi içerir.
3) **Sosyal Yaşam:** ekonomi, meslekler, toplumsal refah, sağlık ve eğitimi içerir.
4) **Kişisel Yaşam:** yiyecekler, kılık kıyafet ve ev eşyalarını içerir.
5) **Gelenek, görenekler ve sosyal etkinlikler:** Yavaş alkışlama ve masaya vurarak alkışlama gibi gelenekler; kriket ve futbol gibi sosyal etkinlikler ve bunlara bağlı tüm ulusal deyimler.
6) **Kişisel Merak ve Tutkular:** Din, müzik, şiir ve bunlara bağlı çeşitli toplumsal kuruluşlar, kiliseler, Sanatsal kuruluşlar ve dernekler.” (Newmark’tan aktaran Yıldırım, 2015b: 224).

Kültürel farklılıkların çeviride engel teşkil ettiğine dikkat çeken Newmark, genel olarak çeviri sürecinde ve bu süreçte karşılaşılabilecek kültürel farklılıklardan kaynaklı sorunların çözümünde çevirmenlerin kullanabileceği ve başvurabileceği belli başlı çeviri yöntemlerini şu şekilde sıralar:

- “a) **Sözcüğü sözcüğüne çeviri (literal translation) :** Kültürel unsur, isim, öbekler, cümle ve yan cümleler hedef kültürdeki eşdeğerlikleriyle çevrilir.
b) **Aktarım (transference) :** Hedef kültürde karşılığı ve çevirisi olmayan coğrafi, tarihi yer ve isimler, unvanlar, kurum ve kuruluşlar, gazete, kitap ve dergi isimlerinin karşı kültüre taşınmasıdır.
c) **Uyarılama (adaptation):** Kaynak unsurların, hedef kültürdeki bir benzeriyle karşılanmasıdır.
d) **İşlevsel çeviri (neutralization, functional equivalent):** Okuyucuya sorun oluşturmayacak evrensel bir terimle kültürel unsurların karşılanması.
e) **Açıklama (explanation) :** Kültürel unsurların daha iyi anlaşılması için sözcükler ya da kavramların eklenmesi.
f) **Çıkarma (Deletion) :** Kültürel unsur çevirmence bir sakınca görülmemekle hedef metinden tamamen çıkarılır.” (Newmark’tan aktaran Aksoy, 2002: 91-92)

3.2. Venuti: Yerleştirme ve Yabancılaştırma Stratejileri

Çevirmenlerin kültürlerarası farklılıklardan haberdar olmaları çeviri sürecinde hangi kültürel öğenin karşılığının erek dil ve kültürde olup olmadığını bilmelerine olanak sağlar. Bu nedendir ki çevirmenler, hem kaynak kültüre hem de erek kültüre çok iyi derecede vakıf olmalıdırlar. Bununla birlikte, kültürel unsurların kültüre özgü olması nedeniyle çeviri yapılacak dilde karşılıklarının bulunmaması, çevirmenin bir takım yöntem ve stratejilere başvurarak çeviri sürecinde karşılaştığı bu tür sorunlara çözüm getirmesini gerekli kılar. Gürçağlar “çeviri stratejisi” kavramını şu sözlerle açıklar: “Çevirmenlerin bir metni seçerken ve çevirirken o metne yaklaşımları ve aktarım sırasında benimsedikleri birtakım yöntemler çeviri stratejilerini oluşturur. Diğer bir deyişle, çevirmenle ortaya çıkardığı çeviri metin arasındaki ilişkinin niteliği strateji kavramıyla açıklanabilir.” (Gürçağlar, 2011: 38)

Çeviri stratejileri üzerinde duran Venuti, iki genel çeviri stratejisinden bahseder: ‘Yerleştirme’ ve ‘Yabancılaştırma’ (Venuti, 1998: 240). Venuti’ye göre, ‘yerleştirme’ stratejisi, erek dil ve kültür normlarını ön planda tutan bir çeviri metin üretmeyi amaçlayan çeviri stratejisidir. (Venuti, 1998: 240-241) Okurun kendi öz dilinde üretilmiş bir yapıtı okuduğu hissine kapılması Venuti’nin de aktardığı gibi akıcılık faktörüyle

bağdaştırılabilir. Okurda kendi dilinde yazılmış bir yapıt okuduğu izlenimi uyandırmak için çevirmenin 'yerleştirme' stratejisine başvurması gerekmektedir. (Venuti, 1995: 1)

Maalouf'un Türkçe çevirileri genel olarak akıcıdır ve okurda kendi dilinde bir yapıt okuduğu hissi uyandırır. Maalouf'un yabancı bir yazar olduğu halde erek okurda özgün bir yapıt okuduğu izlenimini uyandırmasının nedeni, çevirmenlerin çeviri sürecinde ağırlıklı olarak 'yerleştirme' stratejisini benimsemelerine bağlanabilir. Buna göre, kaynak metin, erek dil ve kültür normlarına uygun bir şekilde çevrilir. Bu durum, çevirmeni görünmez kılabilir ve çevirmenin görünürlüğü'nün kaybolmasıyla okurda sanki kendi öz dilinde yazılmış bir roman okuduğu hissi uyanabilir. Akıcılık faktörü, çevirmenin, yazarla okur arasından çekilmesiyle, yazarı okura getirebilir.

Venuti'ye göre, 'yabancılaştırma' stratejisi, kaynak kültüre özgü unsurların çeviri sürecinde muhafaza edilerek erek kültüre aktarıldığı, dolayısıyla farklı bir kültüre ait özelliklerin erek okura taşındığı bir çeviri stratejisidir. (Venuti, 1998: 240,242) *The Translator's Invisibility* adlı yapıtında, Venuti, çevirmenlerin çoğu kez piyasa etkisiyle ya da ideolojik nedenlerden dolayı 'yerleştirmeyi' benimsemeye itildiğine vurgu yapmakta ve bu durumun çevirmeni görünmez kıldığına dikkat çekmektedir. Özellikle akıcı ve anlaşılır metin üretme çabası gibi pazar odaklı kaygılar çevirmenlerin rolünü etkin bir şekilde oynamasına engel olmakta ve çevirmenler, çeviri sürecinde aldığı kararlarda dış etkenlerin etkisi altında kalmaktadır. Venuti, 'yerleştirmenin', yazarı okura getirmesinden dolayı kaynak kültüre özgü kavramların erek kültüre taşınmadığına ve bu durumda, çevirmenin kültürel etkileşimde oynadığı rolün olumsuz yönde etkilendiğine işaret eder. (Venuti, 1995) Oysa Venuti, yabancılaştırma kavramını, kaynak metindeki dilsel ve kültürel farklılıkları öne çıkarmak için kullandığını belirtir. (Venuti, 1995: 23) Dolayısıyla, Venuti'nin, özellikle kültürel unsurların aktarımında yabancılaştırmanın kullanılmasından yana olduğunu söylemek mümkündür. Böylece, kültürel farklılıklar erek okura taşınarak kültürel etkileşim sağlanabilecek ve çevirmen, kültürel aktarım ve etkileşimdeki rolünü etkin bir şekilde oynayabilecektir.

Çalışma çerçevesinde, Newmark'ın "Sözcüğü sözcüğüne çeviri", "Aktarım" ve "Açıklama" yöntemleri Venuti'nin "Yabancılaştırma" stratejisi kapsamında; "Uyarlama", "İşlevsel çeviri" ve "Çıkarma" yöntemleri ise Venuti'nin "Yerleştirme" stratejisi kapsamında değerlendirilecektir. Ayrıca, "Ekleme" yöntemi Venuti'nin "yerleştirme" stratejisi kapsamında ele alınacaktır. Çevirmenler, çevirilerini anlaşılır ve kabul edilebilir kılmak istediklerinde "yerleştirmeyi", buna karşın, kültürler arasındaki farklılıkları vurgulamak ve farklılıkları okura taşımak istediklerinde "yabancılaştırmayı" tercih ederler.

Maalouf'un edebiyatımızdaki yerinin ve popülerliğinin çeviri stratejisiyle ilişkisi şöyle açıklanabilir: Çeviri sürecinde erek dil ve kültür odaklı bir çeviri stratejisinin baskın olarak benimsenmesi, Maalouf'un çevirilerinin edebiyatımızda "kabul edilebilir" olmasına katkı sağlamıştır. Bu durum, Maalouf'un Türk edebiyatındaki popülerliğini etkilemiş ve okurda kendi dilinde özgün bir yapıt okuduğu izleniminin uyandırılmasıyla yazarın yerli bir aktör olarak kabul görmesinde rol oynamıştır. Aşağıdaki çeviri analizleriyle, çeviri stratejilerinin Maalouf'un Türk edebiyatındaki alımlanışına etkisi açığa çıkarılacaktır.

Örnek 1:

<i>Léon l'Africain</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF	
	“... tandis que je continuais à hurler de tout mon minuscule corps, comme si j'avais vu devant mes yeux tous les malheurs à venir , la fête reprit au son du luth, de la flute, du rebec et du tambourin jusqu'au <i>souhour</i> , le repas de l'aube .” (p. 19)	
<i>Afrikalı Leo</i>	EREK METİN ÇEV. SEVİM RAŞA	
	“... daha ben küçücük bedenimin bütün gücüyle sanki gözlerimin önünden şeytanlar geçiyormuşçasına bağırırken, şenlikler lavta, flüt, rebap ve tef sesleriyle sahura dek sürmü.” (s.21)	
Newmark'ın yöntemleri	Uyarlama	Çıkarma
	“ les malheurs à venir ” ifadesi erek kültürde benzer bir ifade olan “ şeytanlar geçiyormuşçasına ” ifadesiyle karşılanmıştır.	“ Le repas de l'aube ” ifadesi erek metinden çıkarılmıştır.
Venuti'nin stratejisi	Yerileştirme	Yerileştirme

Newmark'ın 'Kişisel Merak ve Tutkular kategorisi' altında, dinsel unsurlar kapsamında değerlendirebileceğimiz **les malheurs à venir (gelecek felaketler)** ifadesi erek metinde **şeytanlar geçiyormuşçasına** ifadesiyle karşılanmıştır. Erek kültür normlarına uygun bu ifadenin kullanılmasıyla çeviride uyarlama yoluna gidildiği görülmüştür. Ayrıca, Müslümanlığa özgü dini bir kavram olan *souhour* sözcüğü kaynak metinde anlaşılabilirliğinin sağlanması adına **le repas de l'aube** (şafak vakti yenen yemek) ek bilgisiyle açıklanmıştır. Öyle ki Hıristiyanlığı benimsemiş Fransız okuru için bu kavram yabancıdır. Bu kültürel öğenin İslam dinini benimsemiş Türk toplumuna özgü olması nedeniyle ne anlama geldiği erek okur tarafından bilindiğinden çevirmen, “çıkarma” yöntemini kullanarak bu ek bilginin erek metinden çıkarılmasında herhangi bir sakınca görmemiştir. “Uyarlama” ve “Çıkarma” yöntemlerine başvurulması “Yerileştirme” stratejisi kapsamında değerlendirilmiştir.

Örnek 2:

<i>Léon l'Africain</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF	
	“Selon un décret de Sa Royale Majesté le sultan, sont abolis les taxes mensuelles et hebdomadaires et tous les impôts indirects sans exception, y compris les droits sur les moulins du Caire.” (p. 229)	
<i>Afrikalı Leo</i>	EREK METİN ÇEV. SEVİM RAŞA	
	“ Haşmetmeap sultanın bildirisine göre, bütün haftalık ve aylık vergilerle dolaysız vergiler kaldırılmıştır. Ayrıca Kahire değirmenleri üzerindeki haklar da bundan böyle yürürlükten kaldırılmış bulunmaktadır.” (s.244)	
Newmark'ın yöntemleri	Uyarlama	
	“ Sa Royale Majesté ” ifadesi erek kültür normlarına uygun benzer bir ifadeyle “ Haşmetmeap ” sözcüğüyle karşılanmıştır.	
Venuti'nin stratejisi	Yerileştirme	

Sultan kavramı Osmanlı İmparatorluğuna ait kültürel bir öğedir. Osmanlı İmparatorluk soyundan gelen kişiler için kullanılan ve güç, otorite anlamına gelen bir sözcüktür. Arapça kökenli olan sultan kelimesi iktidarı elinde tutan anlamıyla İslam Devletlerinde yerleşmiştir. Aslında sultan sözcüğünün padişahın büyüklüğünü ve bağımsızlığını

vurgulamak adına Osmanlı padişahlarına atfedilmiş bir sıfat olduğu söylenebilir. Sultanlık Selçuklulardan Osmanlılara geçmiş bir unvandır. Osmanlı İmparatorluğu Sultanı Yavuz Sultan Selim Mercidabık Savaşı'nda Memlük Sultanı Kansu'yu, ardından yerine geçen Memlük Sultanı Tomanbay'ı Ridaniye Muharebesi'nde yenerek Kahire ve Mısır'ı fethetmiş ve böylece Memlük İmparatorluğu yıkılmıştır. Kaynak metinde sözü geçen sultan Memluk Sultanı olan Sultan Kansu'dur. Dolayısıyla, kaynak metinde sultanın yüceliğini anlatmak için Fransız okurun anlayacağı bir ifade olan **Sa Royale Majesté** ifadesi kullanılmıştır. Metinde söz konusu olan Osmanlı İmparatorluğuyla Memlük İmparatorluğu ve bu iki imparatorluk arasında geçen mücadeledir. Royal ve Majesté kavramları batı kültüründe kullanılan ve kraliyeti simgeleyen kavramlardır. Bu nedenle, Türkçe metinde bu kavrama **Haşmetmeap** sözcüğüyle karşılık verilmesi hem metnin tarihsel bağlamıyla uygunluk göstermiş hem de erek kültürde kabul edilebilirliği sağlamıştır.

Bundan başka, çeviri sürecinde gözlemlenen diğer bir husus da özellikle dinle ilgili kavramların Türkçe çevirilerdeki yazımıyla ilgilidir. Fransızca metinde küçük harfle başlayan “ramadane” (fr.13), “chaabane” (fr.13), “moharram” (fr.20), “sultan” (fr.26), gibi ifadeler Müslüman toplumlarda kutsal sayıldığı için Türkçe çevirisinde bu kavramlar büyük harfle, “Ramazan ayı”, (tr. 15), “Şaban ayı” (tr. 15), “Muharrem ayı” (tr.22), “Sultan” (tr. 30), başlamıştır. Bu ifadelerin yazımında erek dil normları ön planda tutulmuştur.

Örnek 3:

Samarcande	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF	
	“Par Dieu, comment ai-je pu ne pas reconnaitre Omar, fils d'Ibrahim Khayyam de Nichapour? Omar, l'étoile du Khorassan, le génie de la Perse et des deux Iraks, le prince des philosophes! Il mime une profonde courbette, fait voltiger ses doigts des deux cotés de son turban, s'attirant inmanquablement les gros rires de badauds.” (p. 17)	
Semerkant	EREK METİN ÇEV. ALİ BERKTAY	
	“-Hay Allah, Nişapurlu İbrahim Hayyam'ın oğlu Ömer'i diyarının nasıl oldu da tanıyamadım? Horasan'ın yıldızı, İran'in* ve iki Irak'ın dehası, feylosofların şahı Ömer! Sözde yerlere kadar eğilip alaylı alaylı selamladı onu, parmaklarıyla kanat çırpı sanki, sarığının iki yanında ve etrafında toplanmış aylakları kahkahadan kırıp geçirdi bu hareketleri.” (s.19)	
Newmark'ın yöntemleri	Uyarlama	Ekleme
	Türkçe eşdeğerliği “ prens ” olan “ le prince ” ifadesi romanın tarihsel bağlamına bağlı olarak erek kültürde “ şah ” sözcüğüyle karşılanmıştır.	“ Diyarının ” sözcüğü erek metne eklenmiştir.
Venuti'nin stratejisi	Yerleştirme	Yerleştirme

Bir soyluluk unvanı olan **prens** sözcüğü bilindiği üzere kraliyet soyundan gelen ve kralın yerine geçecek olan kralın oğlunu temsil eder. Maalouf yapıtlarını Fransızca yazdığı için kaynak metin Fransız okura hitap eder. Örnekteki bağlamda söz konusu olan Doğuya özgü değerlerdir. Romanda 1070'li yıllarda Semerkant aktarılmaktadır. 1070'li yıllarda İran'da din egemen bir yapı hâkim olduğundan kadı, şah, sultan gibi kavramlar kullanılmaktadır. Şah, İran hükümdarına verilen yüce kişi, koruyucu anlamında kullanılan bir soyluluk unvanıdır. Prens unvanı Osmanlı'da şehzade unvanıyla karşılır fakat erek metinde prens sözcüğü **şah** sözcüğüyle karşılanmıştır zira metnin bağlamında söz konusu ülke İran'dır ve şah sözcüğü metnin bağlamında yüce kişi anlamında kullanılmıştır. İkinci olarak, **diyarının** sözcüğü erek metne eklenerek Ömer Hayyam'a

vurgu yapılmıştır. **Diyyarının** sözcüğü Doğu toplumlarında önemli bir şahsiyete vurgu yapmak, onun yüceliğini vurgulamak için sıkça kullanılmaktadır.

Örnek 4:

Samarcande	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF
	“Si cet homme est réellement un alchimiste, décide-t-il, c’est au grand juge Abou-Taher qu’il convient de le conduire.” (p. 18)
Semerkant	EREK METİN ÇEV. ALİ BERKTAY
	“Eğer bu adam gerçekten simyacıysa, diye hükmünü açıkladı, o zaman onu Kadı Ebu Tahir’e götürmek gerek.” (s.20)
Newmark’ın yöntemleri	Uyarlama
	Türkçe eşdeğerliği hâkim/yargıç olan “ juge ” kavramı romanın tarihsel bağlamına uygun olarak erek metinde “ Kadı ” sözcüğüyle karşılanmıştır.
Venuti’nin stratejisi	Yerileştirme

Kaynak metinde geçen **juge (hâkim, yargıç)** kavramı romanın tarihsel bağlamına uygun olarak o dönem doğu kültüründe yargı mercii olan **Kadı** kavramıyla karşılanmıştır. Kadı, Osmanlı devlet yapısı içinde ve Orta Doğuda birçok ülkede tarihte yargı hükmü veren dini bir otorite mevkiidir. Uyarlama yoluna gidilerek, kaynak metindeki **juge** kavramı, anlatının geçtiği tarihsel dönemde kullanıldığı şekliyle (Kadı) verilmiştir.

Ayrıca, çeviri süreci boyunca, çevirmenin, metnin erek okur tarafından anlaşılabilirliğini sağlamak adına bazı eklemeler yaptığı saptanmıştır. Örneğin; “au fond de l’Atlantique” (fr. 9) Türkçe metinde **okyanus** sözcüğü eklenerek “Atlas Okyanusu” (tr. 11) olarak; “exemplaire unique des *Robaiyat* d’Omar Khayyam, sage persan, poète, astronome” (tr. 9) erek metinde **İranlı** sözcüğü eklenerek “İranlı şair, gökbilimci, bilge Ömer Hayyam’ın *Rubaiyat*’ının mevcut tek yazma nüshası” (tr.11) olarak; “...sur le *Titanic*?” (fr. 9) erek metinde **gemi** sözcüğü eklenerek “...*Titanic* gemisine?” (tr. 11) olarak; “sa fille Seyyeda” (fr.47) erek metinde **hatun** sözcüğü eklenerek “kızı Seyyide hatun’u” (tr.51) olarak çevrilmiştir.

Yukarıdaki örneklerden anlaşılacağı üzere, kültürel unsurların çevirisinde, erek metinde anlaşılabilirliğinin ve akıcılığın sağlanması esasına bağlı olarak, romanın içinde geçen özellikle dinsel-sanatsal kültürel kavramların İmparatorluk döneminde geçtiği şekliyle-erek kültürde benzer sözcüklerle çevrilerek o dönemin tarihsel bağlamına uyarlandığı saptanmıştır.

Örnek 5:

Le Premier Siècle après Béatrice	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF
	“Je l’ai dit, je ne suis pas un défenseur des insectes. Mais assurément l’un de leurs tenaces admirateurs. Comment ne pas l’être? Quelle créature a jamais distillé matières plus nobles que la soie, le miel ou la manne du Sinaï ? Depuis toujours, l’homme s’évertue à copier de ces produits d’insectes la texture et le goût.” (p. 10)
Béatrice’ten Sonra Birinci Yüzyıl	EREK METİN ÇEV. ORÇUN TÜRKAY
	“Daha önce de söyledim, böcek savunucusu değilim. Sadece onların sıkı hayranlarından birisiyim kuşkusuz. Nasıl olmayayım? İpekten, baldan ya da Sina Çölü’ndeki kudret helvasından* daha yüce bir maddeyi hangi yaratık üretebildi? İnsanoğlu öteden beri bu böcek ürünlerindeki dokumacılığı ve zevki taklit etmek için çırpınıp durur.” (s.10)

Newmark'ın yöntemleri	Uyarılama	Ekleme
	“La manne” kavramı erek kültürde benzer bir ifade olan “kudret helvası” sözcüğüyle karşılanmış.	“Çöl” sözcüğü erek metne eklenmiş.
Venuti'nin stratejisi	Yerileştirme	Yerileştirme

Çevirmenin de dipnotla açıkladığı üzere “man” kavramı Yahudi kültürüne ait bir besin maddesidir. Bir böceğin salgıladığı “man” tatlı bir besin maddesidir. Çevirmen “man” kavramını *Bible Dictionary*'den (*İncil Sözlüğü*) alıntı yaparak açıklar: “* *Kutsal Kitap*'ta (Çıkış, XVI., 17) Tanrı'nın İsrailoğullarına gönderdiği besin, man. “ Ve İsrail evi onun adını Man koydular; ve o kişniş tohumu gibi beyaz, ve lezzetli ballı yufkalı gibi idi” (Çıkış, XVI., 31); bu man'ı bir böcek salgılar” (*Bible Dictionary*, s.338) (ç.n.). Yahudi kültüründe kutsal bir besin maddesi olan “man”, erek kültürde bir benzeriyle, “helva” ile karşılanmıştır. Ayrıca, “çöl” sözcüğü erek metne eklenerek, Sina Çöl'ünden bahsedildiği vurgulanmak istenmiştir zira Yahudi kültürü erek kültüre yabancı olduğundan “çöl” sözcüğünün metne eklenmesi gerekli görülmüştür. “Man” besin maddesinin İsrailoğullarına Sina Çöl'ünde oldukları sırada Tanrı tarafından gönderildiği Kuran-ı Kerim'de geçmektedir. (Bakara, 2/ 57) Kavramın Türk kültüründe anlaşılabilirliğinin sağlanması açısından çeviride, Türkiye'de ve Orta Doğu ülkelerinde kutsal sayılan ve yemeklerden sonra yenilip ardından dua edilen bir tatlı olan “helva” kavramı kullanılmıştır.

Örnek 6:

Le Premier Siècle après Béatrice	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF	
	“A croire que la décolonisation a commencé avec Ponce Pilate ... A l'époque même où l'apartheid reflétait, cette notion de “développement séparé” s'était imposée à l'échelle de la planète entière: d'un côté, les nations civilisées, avec leurs citoyens, leurs institutions; de l'autre, des espèces de “ bantoustans ”, réserves pittoresques gouvernées selon leurs coutumes, dont il fallait s'ébahir” (p. 135)	
Béatrice'ten Sonra Birinci Yüzyıl	EREK METİN ÇEV. ORÇUN TÜRKAY	
	“Sanırsınız sömürgecilik sonu Pontius Pilatus 'la geldi.. Irk ayrımının geri döndüğü dönemde, bu “ayrı gelişme” kavramı tüm dünya ölçeğinde kendini kabul ettirmişti: Bir tarafta, yurttaşları, kuruluşlarıyla, uygarlaşmış uluslar; öteki tarafta, şaşkınlık verecek derecede geleneklere uygun yönetilen renkli ırk “ Bantustanlılar ”. (s.143)	
Newmark'ın yöntemleri	Aktarım	Aktarım
	“Ponce Pilate” tarihsel kişi adının erek kültürde karşılığı ve çevirisi olmadığından kavram erek kültüre taşınmış ve dipnotla açıklanmıştır.	Erek kültürde karşılığı ve çevirisi olmayan “bantoustans” kavramı erek kültüre taşınmış (Bantustanlılar) ve kavram dipnotla açıklanmıştır.
Venuti'nin stratejisi	Yabancılaştırma	Yabancılaştırma

Türkçe karşılıkları olmayan tarihi kişi ve yer adlarının çevirisinde “aktarım” yöntemine sıkça başvurulduğunu söylemek mümkündür. Çevirmenin genel olarak, çeviri sürecinde Türk kültürüne yabancı olan “Kişisel yaşam” kapsamında değerlendirilen kültürel unsurları “aktarım” yöntemiyle olduğu gibi taşıdığı görülür.

Buna karşın, aşağıda sıralanan örneklerde görüldüğü üzere, çevirmenin, anlamın erek metinde en iyi şekilde anlaşılması için, kaynak metindeki bazı kavramları erek dilde bir

benzeriyle karşılayarak uyarılama yoluna gittiği görülür. Çevirmenin, çeviri sürecinde takındığı bu tavır onun erek dil ve kültür odaklı bir tutum sergilediğini gösterir. Örneğin; “jeunot” (fr.19) - “tıfıl” (tr.20); “une coquetterie agaçante” (fr.20) - “böbürlenme” (tr.21); “le remettre à sa place” (fr.20) - “haddini bildirmek” (tr.21); “dans le mème vacarme d’ambiance” (fr.29) - “aynı hayhuy içinde” (tr.30); “fort inquisiteur” (fr.4) - “ıncığı cıncığını” (tr.47); “un gribouillis illisible” (fr. 44) - “kargacık burgacık” (tr.47); “le révélateur bruyant” (fr.102) - “yalvaş” (tr.108); “homme de bonne volonté” (fr.106) - “iyi niyet timsalleri” (tr. 111 Bu da, erek dil ve kültür normlarının çeviri süreci boyunca daha baskın olduğunu dolayısıyla “Yerleştirme” yaklaşımının ağırlıklı olarak benimsendiğini göstermektedir.

Ayrıca, çevirmenin bazı durumlarda kaynak metinde cümle olmayan ifadeleri erek metinde bütünlüğü sağlamak adına cümle yapısında sunması çeviri sürecinde erek dil odaklı çeviri yaklaşımının benimsediğini destekler niteliktedir: “Une ivresse noble, contagieuse, ravageuse, messianique.” (fr.11) – “Soylu, bulaşıcı, yıkıcı, Mesihçi bir esrime hüküm sürüyordu” (tr.11) - (hüküm sürmek fiili bağlama uygun olarak çevirmen tarafından eklenmiştir.)

Örnek 7:

Le Périple de Baldassare	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF	
Yüzüncü Ad: “Baldassare’nin Yolculuğu”	EREK METİN ÇEV. SAMİH RİFAT	
Newmark’ın yöntemleri	Aktarım	Açıklama
	Hedef kültürde karşılığı ve dolayısıyla çevirisi olmayan capucin kavramı erek kültüre olduğu gibi taşınmıştır.	Capucin kavramı dipnot yöntemiyle açıklanmıştır.
Venuti’nin stratejisi	Yabancılaştırma	Yabancılaştırma

Capucin kavramı erek kültürde karşılığı ve dolayısıyla çevirisi olmadığından erek metinde olduğu gibi korunmuştur. Ayrıca çevirmen dipnotla bu kavramı açıklamıştır. Erek kültüre yabancı bir kültürel kavram olan **capucin (cappuccino)** kavramını erek metinde “aktarım” ve “açıklama” yöntemlerini kullanarak taşıyan çevirmenin bu bağlamda “yabancılaştırma” yaklaşımını benimsediği görülmektedir.

Örnek 8:

<i>Le Périphe de Baldassare</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF
	“J’avais l’oreille constamment aux aguets, de peur que mes neveux ne viennent nous surprendre, ou l’un des pères capucins .”(p. 204)
Yüzcü Ad: “Baldassare’nin Yolculuğu”	EREK METİN ÇEV. SAMİH RİFAT
	“Kulağım sürekli olarak kırıyordu; yeğenlerimin ya da Aziz Francesco keşişlerinden birinin bizi yakalamasından endişe ediyordum.” (s.167)
Newmark’ın yöntemleri	İşlevsel Çeviri
	“ capucins ” kavramı evrensel bir kavram olan “ Aziz Francesco ” ile karşılanmıştır.
Venuti’nin yaklaşımı	Yerileştirme

Çevirmen, bir önceki örnekte dipnotla açıkladığı kavramı, **capucin**, okuyucuya sorun oluşturmayacak evrensel bir terimle, **Aziz Francesco**, karşılamıştır. Capucin sözcüğü için yapılan dipnotlu açıklamada Aziz Francesco tarikatına üye keşişlere capucin dendiği belirtilmişti. Tarikatın kurucusu Francesco olduğu için tarikatın adı kurucusunun adını almış ve kavram Aziz Francesco tarikatı ve keşişleri ifadeleriyle evrensel bir nitelik kazanmıştır. Bu nedenle çevirmen capucin kavramını metnin bağlamı içinde artık daha genel ve evrensel bir ifade olan Aziz Francesco kavramıyla karşılayarak çevirmiştir. Çevirmenin bu tutumunun metnin anlaşılabilirliği ve akıcılığını olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Örnek 9:

<i>Le Périphe de Baldassare</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF
	“Quand finirez-vous par comprendre que cette île n’est plus à vous, et qu’elle appartient désormais, et pour toujours, au sultan padishah notre maître? Ote tes chaussures , pose-les sur tes épaules, et marche derrière moi!” (p. 285)
Yüzcü Ad: “Baldassare’nin Yolculuğu”	EREK METİN ÇEV. SAMİH RİFAT
	“Ne zaman anlayacaksınız bu adanın artık sizin olmadığını, şimdi ve sonsuza dek, efendimiz, sultanımız, padişaha ait olduğunu? Çıkart pabuçlarını , omuzlarına koy ve peşimden yürü!” (s.231)
Newmark’ın yöntemleri	Uyarlama
	“ chaussures ” sözcüğü “ papuç ” sözcüğü ile karşılanmıştır.
Venuti’nin stratejisi	Yerileştirme

Her türlü ayak giyeceği için günümüzde daha ziyade ayakkabı sözcüğü kullanılır. Papuç sözcüğü her ne kadar günümüzde de kullanılsa da eski dönemlerde daha sık kullanılan bir kavramdır. Metnin tarihsel bağlamına uygun olarak **chaussure** kavramı erek metinde Osmanlı döneminde yaygın olarak kullanılan **papuç** sözcüğüyle karşılanmıştır.

Yeme-içme ve kılık kıyafetle ilgili olan bazı kültürel kavramların Türkçe metinde bir benzeriyle karşılanarak uyarlama yoluna gidildiği görülmüştür. Ayrıca, Fransızca metinde geçen doğuya özgü kültürel kavramların roman anlatısının geçtiği tarihsel döneme uygun olarak, Osmanlı Dönemi, bu dönemde kullanılan benzer ifadelerle karşılandığı saptanmıştır. Doğulu kültürel unsurların Osmanlıda geçtiği şekilde çevrilmesinin Türk okurunda kendi dilinde özgün bir yapıt okuduğu izlenimi uyandırdığı söylenebilir.

Örnek 10:

<i>Le Rocher de Tanios</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF
	“Mais, Roukoz s’était muni d’une lettre de protection de l’émir de la Montagne, d’une autre portant la signature du vice-roi d’Égypte, et d’une troisième écrite de la propre main du patriarche, ...” (s. 79)
<i>Tanios Kayası</i>	EREK METİN IŞIK ERGÜDEN
	“Ne var ki Rukoz’un elinde himaye mektupları vardı. Bunlardan biri Dağ emirinin imzasını taşıırken, bir diğeri de Mısır Hıdivi ’nin imzasını taşıyordu ve bir üçüncüsü de patriğin bizzat kendi eliyle yazdığı mektuptu.” (s.72)
Newmark’ın yöntemleri	Uyarlama
	“ vice-roi ” ifadesi erek kültürde benzer bir ifadeyle, “ hıdivi ” sözcüğüyle karşılanmıştır.
Venuti’nin stratejisi	Yerileştirme

Örnek 11:

<i>Le Rocher de Tanios</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF
	“Avant de quitter le village avec son escorte, le fonctionnaire du Trésor précisa que si les sommes dues n’étaient pas entièrement payées dans le mois qui suivait, les terres du cheikh seraient confisquées et adjointes au domaine émirien.” (p. 108)
<i>Tanios Kayası</i>	EREK METİN ÇEV. IŞIK ERGÜDEN
	“ Vergi mültezimi , maiyetiyle birlikte köyden ayrılmadan önce, borçlu olunan paranın tümü bir ay içinde ödenmezse şeyhin topraklarına el konulacağını ve emirin mülküne katılacağını söylemeyi ihmal etmemiştir.” (s.97)
Newmark’ın yöntemleri	Uyarlama
	“ le fonctionnaire du Trésor ” kavramı metnin tarihsel bağlamına uygun olarak erek kültürde benzer bir kavramla, “ vergi mültezimi ” sözcüğüyle, karşılanmıştır.
Venuti’nin stratejisi	Yerileştirme

Örnek 12:

<i>Le Rocher de Tanios</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF
	“ Lamia, Lamia, comment pourrais-tu cacher ta beauté? ” (p. 10)
<i>Tanios Kayası</i>	EREK METİN ÇEV. IŞIK ERGÜDEN
	“ Etme Lamia, yapma Lamia, saklama güzelliğini Lamia! ” (s.12)
Newmark’ın yöntemleri	Uyarlama
	Kaynak metindeki ifade erek kültürde benzer bir ifade kalıbıyla karşılanmıştır.
Venuti’nin stratejisi	Yerileştirme

Sözcüğü sözcüğüne bir çeviri olması durumunda kaynak metindeki ifadeyle yaratılan etki erek metinde tam olarak sağlanamayabilirdi. Aynı etkiyi yaratabilmek için çevirmenin, kaynak metindeki ifadeyi erek kültürde benzer bir ifade kalıbıyla karşıladığı görülür.

Erek dil ve kültür odaklı yaklaşıma uygun olarak, romanın çevirisi boyunca, kaynak metinde uzun cümle yapıları erek metinde iki ya da üç cümleye bölünerek çevrilmiştir. Çevirmenin böyle bir tutum sergilemesi, kısa cümlelerin daha kolay akılda kalması ve anlaşılmasından dolayı metinde akıcılığı sağlamaya dayandırılabilir. Çeviri süreci boyunca, cümle yapısı ve noktalama işaretlerinde erek dil normlarının baskın olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin; “Fransızca metinde kendinden önceki cümleye virgülle bağlanan “... , encore dits les Seins de la goule.” (fr. S.9) ifadesi erek metinde ayrı bir cümle olarak “Bu sonuncusuna Gulyabani Memeleri de denir.” (tr. 11) şeklinde çevrilmiştir. Ayrıca, bazı yerlerde çevirmenin noktalama işaretlerini değiştirerek bu işaretleri Türkçe dilbilgisi yapısına uygun şekilde uyarladığı saptanmıştır. Örneğin; “- il est seul, je crois, à porter un nom d’homme, le Rocher de Tanios.” (fr.9) ifadesi erek metinde ayrı bir cümle olarak verilip virgül yerine iki nokta kullanılmış ve cümle sonunda kaynak metindeki nokta yerine ünlem işareti kullanılmıştır: “Sanıyorum insan adı taşıyan tek kaya odur: Tanios Kayası!” (tr.11). Bazı kişi adlarında da uyarlama yoluna gidildiği görülür. Örneğin; “Elias” (fr. 12) kişi adı erek metinde “İlyas” (tr.13); “Gébrayel” (fr.11) ise “Cebrail” (tr.13) olarak çevrilmiştir. Diğer bazı kültürel kavramlar da roman anlatısının tarihsel yapısına uygun olarak erek kültürde bir benzerleriyle karşılanmıştır. Örneğin; kaynak metindeki “chemise” (Fr. 18) kültürel kavramı (kılık-kıyafet) erek kültürde benzer bir kavram olan “mıntan” (tr.17) ile karşılanmıştır.

Örnek 13:

<i>Les Jardins de Lumière</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF “Bien qu’il ait dix-huit ans à peine, ce fils de la haute noblesse parthe serait entouré d’une infinie considération s’il ne portait dans le regard une candeur enfantine qui le dépouille de toute majesté. Comment ne pas accueillir avec des sourires condescendants celui qui fait irruption devant un inconnu et se présente en ces termes: “Je suis un chercheur de vérité!” ? ” (p. 10)
<i>Işık Bahçeleri</i>	EREK METİN SAADET ÖZEN “Henüz on sekizinde olmasına rağmen, en köklü Part sülalelerinden birinin oğlu olan Pattig’in önünde herkes el pençe divan dururdu , bakışlarında bütün şaşaaasını söndüren o çocuksu saflık olmasaydı. Elalemin karşısına geçip “ben gerçeği arıyorum”, diyen bir adama, insan bıyık altından gülmeden edebilir mi?” (s.11)
<i>Newmark’ın yöntemleri</i>	Uyarlama “ serait entouré d’une infinie considération ”; “ avec des sourires condescendants ”; “ un inconnu ” ifadeleri erek dil ve kültürde kullanımları yaygın olan deyim ve ifadelerle, “ önünde herkes el pençe divan dururdu ”; “ bıyık altından gülmeden ”; “ Elalemin ”, karşılanmıştır.
<i>Venuti’nin stratejisi</i>	Yerleştirme

Kaynak metindeki kavram ve ifadelere erek kültür normlarına uygun yerleşik ifade ve deyimlerle karşılık verilmesi çeviri sürecinde erek dil ve kültür normlarının ön planda olduğuna işaret eder. Çevirmen kaynak metindeki ifade ve kavramlarla aktarılacak istenen anlam ve vurguyu, erek kültürde aynı anlam ve etkiyi uyandıran benzer kavramlarla karşılayarak uyarlama yoluna gitmiştir. Çevirmenin sergilediği erek dil ve kültür odaklı tutum Venuti’nin “Yerleştirme” stratejisi kapsamında değerlendirilir.

Örnek 14:

<i>Les Jardins de Lumière</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF	
	“De surcroît, on y caressait déjà l'idée de bâtir, non loin du Pont-Euxin , à la jonction de l'Europe et de l'Asie, sur l'emplacement de l'antique colonie grecque de Byzantion, une seconde capitale pour l'Empire, une métropole d'avenir que certains osaient déjà appeler –ô présomption sacrilège! – la nouvelle Rome.” (p. 176)	
<i>Işık Bahçeleri</i>	EREK METİN ÇEV. SAADET ÖZEN	
	“Üstelik Pont-Euxin* yakınlarında, Avrupa'yla Asya'nın birleştiği yerde, eski Yunan kolonisi Bizantion'un yerinde imparatorluğun ikinci başkentini kurmayı düşünüyorlardı, kimilerinin daha o andan yeni Roma diye anmaya cüret ettiği –ne uğursuz bir iddiadır bu!- bu şehir gelecekte çok büyüyecekti.” (s.166) *Karadeniz.	
Newmark'ın yöntemleri	Açıklama	
	“ Pont-Euxin ” kavramı erek metinde olduğu gibi korunmuş ve kavram dipnotla açıklanmıştır.	
Venuti'nin stratejisi	Yabancılaştırma	

Erek kültüre yabancı bir kavram olan **Pont-Euxin** “aktarım” yöntemiyle erek metne taşınmış ve kavram dipnotla açıklanmıştır. Yunanlılar tarafından **Pont-Euxin** olarak adlandırılan “mer noire” (Karadeniz) kaynak metinde Yunanlılar tarafından adlandırıldığı şekilde verilmiş ve kavram erek metne olduğu gibi taşınmıştır. Metnin tarihsel bağlamı Yunanlılar döneminden bahsettiğinden yazar Fransızca eşdeğerliği **Mer Noire** olan **Pont-Euxin** kavramını metnin tarihsel bağlamında kullanıldığı şekliyle aktararak kavramı Fransız kültürüne taşımıştır. Türkçe çevirisinde de çevirmen, bu kavramı olduğu gibi erek kültüre taşımış ve dipnotla Türkçe eşdeğerliğini açıklamıştır.

Örnek 15:

<i>Les Jardins de Lumière</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF	
	“Un tribut! L'empereur romain paraît au Sassanide un tribut annuel! Il deviendrait son vassal, au même titre que le khan des Saces, le grand-chamane des Vertes ou le marzpan des Gédrosien!” (p. 180)	
<i>Işık Bahçeleri</i>	EREK METİN ÇEV. SAADET ÖZEN	
	“Vergi! Roma imparatoru Sasanilere her yıl vergi ödeyecekti! Yani ona bağlı bir derebeyi olacaktı, tıpkı Sakaların hakani, Vertes'lerin büyük şamanı ya da Gedrosiya marzpanı* gibi!” (s.169) “*Eski Ermenistan'da ülkenin ya da bir Ermeni bölgesinin Persler tarafından atanmış bölge hamisi.”	
Newmark'ın yöntemleri	Açıklama	Aktarım
	“ Marzpan ” kavramı erek metinde dipnotla açıklanmıştır.	Erek kültürde karşılığı olmayan “ Marzpan ” kavramı erek metne taşınmıştır.
Venuti'nin stratejisi	Yabancılaştırma	Yabancılaştırma

Erek kültüre yabancı bir kültürel kavram olan **marzpan** erek metne “aktarım” yöntemiyle taşınıp dipnotla açıklanmıştır. Roman çevirisi boyunca, doğulu kültürel öğeler, özellikle erek kültüre özgü kavramlar, anlatının tarihsel bağlamında kullanış

şekillerine uyarlanarak çevrilmiş fakat doğu kültürüne ait olmayan kavramlar kaynak metinde aktarıldıkları şekilde erek kültüre taşınmıştır. Dolayısıyla, çevirmenin, yabancı kültürel kavramları erek kültüre olduğu gibi taşıyarak, yazarın yabancı kültürel öğeleri okura ulaştırma çabasını göz ardı etmediği söylenebilir.

Örnek 16:

<i>Les Échelles du Levant</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF
	“Il avait ceci de commun avec d’autres marmots de lignée ottomane, c’était l’école qui venait à lui. Les premières années, il avait eu un précepteur en titre; puis, à mesure qu’il grandissait, divers maîtres pour les diverses matières. Il ne recevait jamais les gamins de son âge, et n’en visitait aucun, il n’avait pas d’amis, pas de fréquentations à l’exception de ses maîtres.” (p. 32-33)
<i>Doğu’nun Limanları</i>	EREK METİN ÇEV. SAADET ÖZEN
	“Osmanlı soyundan gelen bütün çocuklarla ortak bir yanı vardı, o da okulun ayağına gelmesi. İlk yıllar ona bir lala tayin edilmiş; sonra büyüdükçe her derse ayrı hoca gelmeye başlamış. Yaşlılarını eve asla çağırılmaz, hiçbirinin evine gitmezmiş, arkadaşı yokmuş, öğretmenleri dışında kimseyle görüşmezmiş.” (s.23)
<i>Newmark’ın yöntemleri</i>	Uyarlama
	“ un précepteur ” kavramı erek kültürde benzer bir ifadeyle, “ lala ”, karşılanmıştır.
<i>Venuti’nin stratejisi</i>	Yerileştirme

Eşdeğerliği “özel öğretmen” anlamına gelen **un précepteur** kavramı erek metinde roman anlatısının tarihsel bağlamına uygun olarak o dönemde özel öğretmen için kullanılan **lala** sözcüğüyle karşılanmıştır. Metinde, Osmanlı İmparatorluğu’nda, padişah soyundan gelen tüm çocukların okula gitmeden evlerinde özel öğretmen (lala) tarafından eğitim gördükleri geleneğine vurgu yapılmaktadır. Özellikle şehzadeleri yetiştirmek üzere sarayda özel eğitim veren **lalalar**, yetiştirdikleri şehzadenin ileride ulaştıkları başarılarla göre -şehzadenin ileride padişah olması ve başarılı bir devlet adamı olması gibi- nam salmışlardır. Lalalardan şehzadelere ilim, irfan ve bilim öğretmenin yanında özellikle padişaha “saygıda kusur etmeme” ve “itaat” gibi nitelikleri kazandırması beklenmiştir. (<http://www.e-tarih.org/sozluk.php?sd=sozlukdetay&id=266>). Osmanlı İmparatorluğunda, genel olarak, şehzadelerin özel eğitmeni anlamında kullanılan **lala** kavramının anlatının tarihsel bağlamına uygun olarak çeviri sürecinde tercih edildiği görülür.

Örnek 17:

<i>Les Échelles du Levant</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF
	“Cette fois encore, ma soeur “ se chargera ” de mon père. Elle le fera avec doigté. Son argument: la médecine est la voie idéale pour qui veut changer les hommes; il acquiert très vite une image de savant, de sage, de bienfaiteur, et même de sauveur, les gens sont prêts à lui faire confiance en toute chose; le moment venu, il peut se transformer tout naturellement en meneur d’hommes.” (p. 62)
<i>Doğu’nun Limanları</i>	EREK METİN ÇEV. SAADET ÖZEN

	"Bu sefer de babamı gene ablam "halletti" . Büyük bir beceriyle yaptı bunu. Tezi şuydu: Tıp, insanları değiştirmeyi isteyen biri için en uygun yoldur; kişi bu sayede çok çabuk bir âlim, bir bilge, bir hayırsever ve hatta kurtarıcı havasına bürünür, halkın her bakımdan güvenini kazanır; zamanı gelince de tereyağından kıl çeker gibi önderliğe soyunabilir. " (s.46)
Newmark'ın yöntemleri	Uyarlama
	"se charger" ifadesi "halletti" ifadesiyle; "se transformer" fiili "soyunmak" fiiliyle; "tout naturellement" ifadesi ise erek metinde benzer bir ifade olan "tereyağından kıl çeker gibi" deyimiyile karşılanmıştır.
Venuti'nin stratejisi	Yerlileştirme

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi, kaynak metindeki ifadeler erek metinde erek dil normları ön planda tutularak erek kültürde benzer ifade ve deyim kalıplarıyla karşılanmıştır. Sözcüğü sözcüğüne çevrildiğinde Türkçe eşdeğerliği "üstlenmek, -görevini üstlenmek, üzerine almak, yönetimi eline almak" olan "se charger de" fiili erek kültürde benzer bir ifade olan, argo ve kaba ifadeler kapsamında değerlendirilen "halletmek" fiiliyle karşılanarak erek dil ve kültür normlarına uyarlanmıştır. Bundan başka, sözcüğü sözcüğüne çeviride Türkçe eşdeğerliği "dönüşmek, haline gelmek" olan "se transformer" ifadesinin "soyunmak" (bir işe kalkışmak anlamında) ve yine Türkçe eşdeğerliği "olağan bir şekilde" olan **"tout naturellement"** zarf öbeğinin **"tereyağından kıl çeker gibi"** erek dil normlarına uygun ifade kalıplarıyla çevrilmesinin metnin akıcılığını sağlayarak erek okurda kendi dilinde bir yapıt okuduğu izlenimini uyandırdığı söylenebilir. Erek kültürde yerleşik mecazi ve deyimsele ifadelerin çeviride tercih edilmesi romanın erek dilde üretilmiş yerli bir yapıt hissi uyandırmasında etkili olmuştur.

Örnek 18:

<i>Les Échelles du Levant</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF
	"Seulement, je préfère me taire. Du moins en public. Ceux qui parlent trop haut s'interdisent d'agir. En ces temps difficiles, il faut mesurer ses paroles , savoir à qui on les adresse, savoir à chaque instant ce que l'on veut et où l'on va. Tout est encore possible, rien n'est perdu." (p. 77)
<i>Doğu'nun Limanları</i>	EREK METİN ÇEV. SAADET ÖZEN
	"Ama susmayı tercih ederim. En azından kalabalık içindeyken. Dili işleyen eli işlemez. Bu zor günlerde on düşünüp bir söylemek , kiminle konuşacağımızı bilmek, her an ne istediğimizi, nereye gittiğimizi hesaplamak gerek. Hala her şey mümkün, hiçbir şey kaybedilmiş değil." (s.57)
Newmark'ın yöntemleri	Uyarlama
	"Ceux qui parlent trop haut s'interdisent d'agir" ifadesi erek metinde Türk kültüründen bir atasözüyle, "Dili işleyen eli işlemez" , karşılanmıştır. Ayrıca, "mesurer ses paroles" ifadesi erek metinde "on düşünüp bir söylemek" ifadesiyle karşılanmıştır.
Venuti'nin stratejisi	Yerlileştirme

Kaynak metindeki deyim, atasözü ve ifadelerin erek metinde erek kültür normlarına uygun deyim, atasözü ve ifadelerle karşılanmasının, metnin erek dilde özgün bir yapıt okunduğu hissi uyandırmasında etkili olduğu söylenebilir.

Örnek 19:

<i>Les Échelles du Levant</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF
	“Comment es-tu venu, avec tout ce qui se passe? ” (p. 175)
<i>Doğu'nun Limanları</i>	EREK METİN ÇEV. SAADET ÖZEN
	“Bu keşmekeşte nasıl gelebildin?” (s.126)
Newmark'ın yöntemleri	Uyarlama
	“ avec tout ce qui se passe ” ifadesi erek dil normlarına uygun olarak erek kültürde anlamsal vurguyu sağlayan benzer bir ifadeyle, “ keşmekeş ” sözcüğüyle, karşılanmıştır.
Venuti'nin stratejisi	Yerileştirme

Ayrıca, diğer bazı kavramların erek kültürde benzer bir kavramla karşılandığı görülür. Örneğin; kaynak metinde kısaltması verilen **TSF** (fr. 59) kavramı Türkçe metinde erek okurun bu kavramı anlamayacağı düşünüldüğünden benzer bir kavramla – **lambalı radyolar** (tr. 43)- karşılanmıştır. Çevirmenin erek okur odaklı bu tutumu çeviri sürecinde erek dil ve kültür normlarının ön planda tutulduğuna işaret eder.

Buna karşın, kaynak metinde yazarın İngilizce olarak aktardığı kurum, kuruluş, dernek adlarının ve bazı İngilizce ifadelerin erek metinde olduğu gibi aktarıldığı görülür. Örneğin; “PAJUW Committee” ve “Palestine Arab and Jewish United Workers” (fr.135- tr. 98) Türkçe metne “aktarım” yöntemiyle taşınmıştır.

Kısacası, kaynak metindeki doğulu kültürel öğeler erek metinde roman anlatısının geçtiği tarihi dönemde kullanılan benzer kavramlarla karşılanarak o dönemin tarihsel bağlamına uyarlanmıştır. Bu bağlamda, doğulu kültürel öğelerin çevirisinde erek dil ve kültür normlarını ön planda tutan “Yerileştirme” stratejisinin benimsendiği saptanmıştır. Özellikle deyim, atasözü ve diğer mecazi-argo ifadelerin erek kültürde benzer ifadelerle karşılanması, erek okurda, kendi dilinde üretilmiş özgün bir yapıt okuduğu izlenimi uyandırmıştır.

Örnek 20:

<i>les désorientés</i>	kaynak metin amin maalouf
	“ tu te défiles! ” répéta-t-elle.“demain, tu t'en iras, et le projet sera oublié. ton ami aurait tellement aimé que...” (p. 46)
<i>doğu'dan uzakta</i>	erek metin çev. ali berktaş
	“ savsaklıyorsun! diye yineledi tania. “yarın gideceksin ve bu proje unutulacak. halbuki arkadaşın o kadar isterdi ki...” (s.41)
newmark'ın yöntemleri	uyarlama
	“ tu te défiles! ” ifadesi erek metinde “ savsaklıyorsun! ” ifadesiyle karşılanmıştır.
venuti'nin yaklaşımı	yerileştirme

Türkçe eşdeğeri “kaçmak, sıvışmak, saklanmak” olan “**se défiles**” fiili erek metinde benzer bir ifadeyle, “**savsaklamak**” fiiliyle, karşılanmıştır. Çevirmenin erek dil ve kültür normlarını ön planda tutarak kaynak metindeki ifadenin anlamını erek metinde

benzer bir ifadeyle sağladığı görülür. Çevirmenin erek kültürde yerleşik ifade kalıplarını kullanmasının, erek metnin kabul edilirliliğini ve akıcılığını sağlayarak, okurda kendi dil ve kültür normları içerisinde oluşturulmuş bir yapıt okuduğu hissi uyandırdığı söylenebilir.

Örnek 21:

Les Désorientés	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF	
	“Ni par des flatteries, ni par des exhortations, et encore moins par un tel déchaînement d’agressivité... Rien, en tout cas, n’autorise une tierce personne, amie ou pas, endeillée ou pas, à me renvoyer de cette manière à ma condition d’étranger.” (p. 47-48)	
Doğu’dan Uzakta	EREK METİN ÇEV. ALİ BERKTAY	
	“Pohpohlamalara da uyarılara da karnım tok ; hele böylesi bir öfke boşanmasının bana adım attırma şansı hiç yok ... Her halükârda, hiçbir gerekçe arkadaş olsun olmasın, yasta olsun olmasın, üçüncü bir şahsa yabancı olduğumu bu şekilde yüzüme vurma hakkı vermez .” (s.42-43)	
Newmark’ın yöntemleri	Ekleme	Uyarılama
	Kaynak metinde yüklemi olmayan cümle erek metinde “ bana adım attırma şansı hiç yok ” ifadesinin eklenmesiyle erek dil normlarına uygun hale getirilmiştir. Ayrıca “ karnım tok ” deyimini erek metne eklenmiştir.	“ me renvoyer de cette manière ” ifadesi erek metinde deyimsel bir ifadeyle, “ bu şekilde yüzüme vurma hakkı vermez ”, karşılanmıştır.
Venuti’nin stratejisi	Yerlileştirme	Yerlileştirme

Yukarıdaki örnekte görüldüğü üzere, çevirmenin çeviri sürecinde erek dil normlarını ön planda tutarak kaynak metindeki ifadeyi erek dil normlarına uyarlayarak çevirdiği görülür. Çevirmenin, erek dil normlarına uygun tutarlı bir metin oluşturmak için kaynak metinde olmayan bazı ifadeleri, “**karnım tok**” ve “**bana adım attırma şansı hiç yok**”, erek metne eklediği saptanmıştır. Ayrıca, “**me renvoyer de cette manière**” ifadesi erek kültürde benzer anlamsal göndermeyi sağlayan deyimsel bir ifadeyle, “**bu şekilde yüzüme vurma hakkı vermez**”, karşılanmıştır. Türkçe eşdeğerliği “kovmak, göndermek” anlamına gelen Fransızca “**renvoyer de**” fiili erek kültürde benzer bir deyimsel ifadeyle, “**yüzüme vurma hakkı**”, ile karşılanarak çevrilmiştir. Çevirmenin erek dil ve kültür normlarını ön planda tutan bu tutumu romanın erek edebiyattaki alımlanışını etkilemiştir. Bu durumun, yazarın erek kültürde yerli bir yazar gibi kabul görmesinde ve sürekli artan bir popülerlik kazanmasında etkili olduğu söylenebilir.

Örnek 22:

Les Désorientés	Kaynak Metin Amin Maalouf	
	“Pour la même raison, lorsqu’il posa pied à terre, il hésita à prendre son amie dans ses bras, comme il l’aurait naturellement fait en France. Sous le regard du chauffeur et des employés de l’hôtel, ne devait-il pas plutôt lui serer la main? Et ce fut elle qui l’entoura de ses bras et qui le serra contre elle, brièvement, avant de l’emmener vers la porte d’entrée, qu’abritait un auvent en verreries colorées dans le style Belle Époque .” (p. 52-53)	
Doğu’dan Uzakta	EREK METİN ÇEV. ALİ BERKTAY	

	“Aynı nedenle, arabadan indiğinde arkadaşını Fransa’da olsa rahatlıkla yapacağı gibi kucaklamaktan çekindi. Şoförün ve otel çalışanlarının bakışları önünde sadece elini sıkması daha yerinde olmaz mıydı acaba? O zaman kollarını boynuna dolayıp kısaca sarılan kadın oldu ve daha sonra onu Belle Epoque tarzında yapılmış vitraylı bir sundurmanın arkasındaki giriş kapısına doğru götürdü.” (s.47)
Newmark’ın yöntemleri	Aktarım
	“ Belle Époque ” kavramı erek metinde olduğu gibi aktarılmıştır.
Venuti’nin stratejisi	Yabancılaştırma

Sözcüğü sözcüğüne eşdeğerliği “Güzel Çağ” olarak nitelendirebilecek, Fransa’ya özgü “Belle Epoque” kavramı erek metne aktarım yöntemiyle taşınmıştır. İngilizcede “The belle Epoque” olarak yerleşen kavram Türkçeye “Belle Epoque” olarak yerleşmiş ve bu kullanım şekli yaygınlaşmıştır. Sanayi devrimiyle birlikte yaşanan ekonomik gelişmeye paralel olarak XIX. yüzyılın son çeyreğiyle XX. yüzyılın ilk on yılı Fransa’da Belle Epoque olarak adlandırılır. Yaşanan ekonomik gelişmelere paralel olarak eğlence hayatında bir canlanmanın yaşandığı bu dönemde Eiffel Kulesi gibi görkemli bir yapının inşa edilmesi, raylı sisteme geçiş gibi yenilikler olmuştur. Ayrıca, XIX. yüzyılın icatları - telefon, telgraf, sinema makinası, gramofon, otomobil gibi- XX. yüzyıl toplum yapısını etkilemiş, böylece sanat, bilim ve eğlence alanında da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Belle Epoque kavramı diğer birçok ulusa geçmiş ve zamanla evrensel bir kavram haline gelmiştir. Kavramın evrensel bir kavram olarak kabul edilmesinden ötürü çevirmenin erek okur tarafından anlaşılacağına ön görmesine bağlı olarak herhangi bir ek açıklama yapmadığı söylenebilir.

Örnek 23:

Les Désorientés	KAYNAK METİN AMIN MAALOUF
	“ Le maître d’hôtel s’approcha de leur table sans bruit, une bouteille à la main, entourée d’une serviette. Il remplit les coupes, puis demanda à sa patronne.” (p. 54)
Doğu’dan Uzakta	EREK METİN ÇEV. ALİ BERKTAY
	“ Metrdotel , elinde peçeteyle sarılı bir şişeyle hiç gürültü yapmadan masalarına geldi. Kadehleri doldurduktan sonra patronuna sordu.” (s. 48)
Newmark’ın yöntemleri	Aktarım
	“ Le maître d’hôtel ” (Metrdotel) kavramı erek metne taşınmıştır.
Venuti’nin stratejisi	Yabancılaştırma

Fransızca kökenli bir kavram olan “Metrdotel” restoran ve otellerde şef garson anlamında kullanılan bir kavramdır. Türkçeye Fransızcadan geçen Metrdotel zamanla kullanım açısından yaygınlaşmış ve bu şekilde yerleşmiştir. Kullanımı Türkçede yaygın olan Metrdotel kavramını okurun anlayacağı öngörüldüğünden kavram erek metne “aktarım” yöntemiyle olduğu gibi taşınmıştır. Çevirmenin Fransızca kökenli bazı kavramları erek metne aktarım yöntemiyle taşıması “Yabancılaştırma” stratejisiyle bağdaşsa da çevirmenin kavramla ilgili açıklama (dipnot vs.) yapmaması erek kültüre yerleşmiş bu kavramın erek okur tarafından anlaşılacağına ön görmesiyle ilişkilendirilebilir.

Örnek 24:

<i>Les Désorientés</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF	
	“Albert répond que, de sa propre vie, il n’a que faire. Pour le dire, il emploie une expression familière signifiant “Je m’en tape !” “Comment ça, tu t’en tapes? De ta propre vie? Arrête donc de crâner! Arrête de sourire aux oiseaux comme un demeuré! Tu ferais mieux de prier pour que mon fils revienne, si tu tiens à sauver ta peau !” (p. 101)	
<i>Doğu’dan Uzakta</i>	EREK METİN ÇEV. ALİ BERKTAY	
	“Albert kendi canının umurunda bile olmadığını söyledi: “Hiç ipimde değil!” “Nasil ipinde değilmiş? Kendi canın mı ipinde değil? Şımarıklığı kes! Aptal aptal sırtmayı da bırak! Canın kıymetliyse, oğlum geri dönsün diye duaya başlarsan iyi edersin!” (s.90)	
Newmark’ın yöntemleri	Çıkarma	Uyarlama
	“ Pour le dire, il emploie une expression familière signifiant ” sözcük öbeği erek metinden çıkarılmıştır.	“ Je m’en tape ” ifadesi erek metinde benzer bir ifadeyle, “Hiç ipimde değil!” deyimiyile karşılanmıştır.
Venuti’nin stratejisi	Yerileştirme	Yerileştirme

Çevirmenin, erek dil ve kültür normlarını ön planda tutarak “çıkarma” ve “uyarlama” yöntemlerini kullanması “Yerileştirme” stratejisi kapsamında değerlendirilir.

Örnek 25:

<i>Les Désorientés</i>	KAYNAK METİN AMİN MAALOUF	
	“De ce point de vue, on pourrait effectivement dire que la guerre des Six Jours, c’est comme un Pearl Harbor qui aurait brillamment réussi. Pendant que les Israéliens exultent , les Arabes sont fous de rage, et nous, nous devenons leurs souffre-douleur .” (p. 284)	
<i>Doğu’dan Uzakta</i>	EREK METİN ÇEV. ALİ BERKTAY	
	“Bu açıdan bakıldığında, Altı Gün savaşının parlak bir başarıyla taçlanan bir Pearl Harbor’a benzediği söylenebilir pekâlâ. İsraililerin etekleri zil çalarken Araplar öfkeden kuduruyor ve biz de onların şamar oğlanı oluyoruz” (s.252)	
Newmark’ın yöntemleri	Uyarlama	
	“ exulter ” fiili ve “ souffre-douleur ” kavramı erek metinde benzer ifadelerle karşılanmıştır.	
Venuti’nin stratejisi	Yerileştirme	

Örnekte görüldüğü üzere, kaynak metinde geçen “**exulter**” fiili ve “**souffre-douleur**” kavramı erek metinde “**etekleri zil çalmak**” fiili ve “**şamar oğlanı**” kavramıyla karşılanmıştır. Deyimsel ifade ve kavramların erek kültürde benzer ifadelerle karşılanmasının metnin akıcılığına katkı sağladığı ve erek okurda erek dil ve kültür yapısına uygun özgün bir yapıt okuduğu hissi uyandırdığı söylenebilir.

Kısacası, çeviri sürecinde bir ulusun kültürel değerlerini oluşturan kültürel unsurlardan deyim, atasözü ve ifadelerin Türkçede aynı anlamı verecek benzer bir ifadeyle karşılandığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, kaynak metinde tek cümlede açıklanan bazı ifadelerin erek metinde erek dil normlarına uygun bir şekilde çevrildiği saptanmıştır. Örneğin: “Tu es sûr

que tes ravisseurs vont te relâcher?” cümlesindeki relâcher “salıvermek” (tr.438) fiili Türkçeye özgü bir zaman kipi kullanılarak çevrilmiştir. Fransızca’da “futur proche” (gelecek zaman) zaman kipinde kurulan bir cümlenin Türkçe metinde Türkçeye özgü bir zaman kipi kullanılarak çevrilmesi Türkçe dil normlarının ön planda tutulduğunu desteklemektedir.

4. SONUÇ

“Amin Maalouf’un Türkçeye Yapılan Çevirileri: Çeviri Stratejilerinin Yazarın Edebiyatımızdaki Alımlanışına Etkisi” başlıklı makalede, Amin Maalouf’un Türk edebiyatındaki yerini “çoğuldizge kuramı” çerçevesinde inceleyerek yapıtlarının Türkçe çevirilerinde benimsenen çeviri stratejilerinin yazarın Türk edebiyatındaki alımlanışına etkisini açığa çıkarmayı amaçlamıştık. Yazarın, çevirileri aracılığıyla, Türk edebiyatında postmodern tarihsel roman türünün konumunu ve gelişimini etkilediğini ve Türkçe çevirilerinde benimsenen erek dil ve kültür odaklı çeviri yaklaşımının yazarın edebiyatımızda popülerlik kazanmasında etkin rol oynadığı tezini öne sürmüştük.

Çalışmamızda romanlarını incelediğimiz Amin Maalouf, postmodern anlayışla uyuşan tarzda yapıtlar kaleme aldığından postmodern tarihsel roman yazarı olarak değerlendirilmiştir. Maalouf’un postmodern tarihsel romancı yönü Serpil Oppermann’ın postmodern tarih kuramı çerçevesinde irdelenerek açığa çıkarılmıştır. Yazarın bu kategoriye girmesindeki en büyük etmenlerden biri, tarihin kıyıda köşede kalmış ya da unutulmuş yanlarını gün yüzüne çıkarması ve bu olaylara farklı boyutlar kazandırarak tarihsel olayların ötesinin gözünden görülmesine olanak sağlamasıdır. Böylece, yazar, tarihsel olayların tek bir gerçekliği olmadığına, toplumdaki farklı alımlanışları ve aktarımları olabileceğine dikkat çekmektedir. Yazarın, farklı toplumların farklı gerçeklikleri, doğruları ve bakış açıları olduğunu yapıtlarında vurgulaması, postmodernizmin savunduğu -tek bir doğruya inanmama- olgusuyla doğru orantılıdır.

Maalouf’un edebiyatımızda postmodern tarihsel roman türünde yerli yazarlarla birlikte anılarak önemli bir yere sahip olması Even-Zohar’ın kuramında belirttiği edebiyatın içinde bulunduğu üçüncü duruma bağlanabilir. Buna göre, çoğuldizge içerisinde sürekli bir devingenlik olması ya da edebiyattaki yerleşmiş örneklerin geçerliliğini yitirmesi gibi nedenlerle çeviri yazın merkeze doğru geçebilir. (Even-Zohar, 2012: 129). Klasik anlayışla oluşturulan romanların artık yeni nesil için geçerliliğini yitirdiği göz önünde bulundurulduğunda Maalouf’un çevirileriyle postmodern tarihsel roman türünün örneklerini destekleyerek Türk Edebiyatında bu türdeki yazarlarla birlikte anılarak popülerlik kazandığını söylemek mümkündür. Yapıtlarının yüksek tirajlar elde etmesi ve yazarın en çok okunan ya da satanlar listelerinde yer alması bu durumu desteklemektedir.

Maalouf’un edebiyat çoğuldizgemizdeki yerinin ve popülerliğinin ardında yatan etmenlerden biri de çeviri sürecinde benimsenen çeviri stratejileridir. Çeviri sürecinde, erek dil ve kültür odaklı bir çeviri stratejisi olan “yerlileştirmenin” benimsenmesi Maalouf’un çevirilerinin edebiyatımızda kabul edilebilir olmasına olanak sağlamıştır. Erek dil ve kültür odaklı çeviri anlayışıyla edebiyatımıza kazandırılan Maalouf’un yapıtları Türk yazın çoğuldizgesinde türün diğer yerli örnekleriyle birlikte anılarak kabul görmüştür. Maalouf’un edebiyatımıza girdiği dönemde bu türde roman yazarlarının ve dolayısıyla türün yerli örneklerinin edebiyatımızda az sayıda olması Maalouf’un edebiyatımızdaki önemini açığa çıkarmaktadır. Öyle ki, postmodern tarihsel roman edebiyatımızda klasik tarihsel romanın yerine geçmeye başladığında Maalouf’un çevirilerinin, edebiyatımızdaki özgün yapıtlarla birlikte bu türün örneklerini sayıca destekleyerek ve gelişimine katkı sağlayarak, türün merkeze doğru geçişini hızlandıran önemli bir etmen olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, Amin Maalouf'un Türkçeye çevirilerini çoğuldizge kuramı çerçevesinde inceleyip, analiz edilen örnekler aracılığıyla çeviri stratejilerinin yazarın edebiyatımızdaki alımlanışına etkisini değerlendirerek yazarın Türk edebiyatındaki yeri, önemi ve konumuyla ilgili bir takım saptamalarda bulunuldu: 1) Maalouf'un çevirileri, Türk edebiyatında postmodern tarihsel roman türünde ilk yerli örneklerin verildiği döneme rastlar. 2) Yazarın yapıtlarının Türkçe çevirileri genel olarak yüksek tirajlar elde etmiştir. Özellikle, *Semerkant*, *Afrikanlı Leo*, *Doğunun Limanları*, *Doğu'dan Uzakta* ve *Çivisi Çıkmuş Dünya* adlı yapıtları çok yüksek tirajlar elde etmiş ve yazar yapıtlarıyla kendinden söz ettirmiştir. 3) Maalouf'un Türkçe çevirileri Türk edebiyatında postmodern tarihsel roman türünün gelişimini ve konumunu kısmen etkilemiştir. 4) Maalouf'un romanlarının Türkçe çevirilerinde "yerleştirme" stratejisinin baskın olması, yazarın Türk edebiyatında yerli postmodern tarihsel romancılarla birlikte anılarak popülerlik kazanmasında ve okurda kendi dilinde özgün bir yapıt okuduğu hissi uyandırılmasında etkin bir rol oynamıştır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Berrin (2002). *Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Even-Zohar, Itamar (2012). "Yazınsal Çoğuldizge İçinde Çeviri Yazının Durumu" (çev. Saliha Paker), *Çeviri Seçkisi II Çeviri (bilim) Nedir?*, Yay. haz. M. Rifat, 2. baskı, s. 125-133.
- Gürçağlar, Şehnaz Tahir (2008). "Çoğuldizge Kuramı. Uygulamalar, Eleştiriler", *Çeviri Seçkisi I – Çeviriyi Düşünenler* (içinde), Yayına haz. M. Rifat, 2. baskı, Ss. 193-210.
- Gürçağlar, Şehnaz Tahir (2011). *Çevirinin ABC'si*, İstanbul: Say Yayınları.
- Maalouf, Amin (1986). *Léon L'Africain*, Paris: Editions Jean-Claude Lattès.
- Maalouf, Amin (1988). *Samarcande*, Paris: Editions Jean-Claude Lattès.
- Maalouf, Amin (1991). *Les Jardins de Lumière*, Paris: Editions Jean-Claude Lattès.
- Maalouf, Amin (1992). *Le Premier Siècle après Béatrice*, Paris: Editions Grasset&Fasquelle.
- Maalouf, Amin (1993). *Le Rocher du Tanios*, Paris: Editions Grasset&Fasquelle.
- Maalouf, Amin (1996). *Les Echelles du Levant*, Paris: Editions Grasset&Fasquelle.
- Maalouf, Amin (2000). *Le Périphe de Baldassare*, Paris: Editions Grasset&Fasquelle.
- Maalouf, Amin (2009). *Le Dérèglement du Monde*, Paris: Editions Grasset&Fasquelle.
- Maalouf, Amin (2012). *Les Désorientés*, Paris: Editions Grasset&Fasquelle.
- Maalouf, Amin (2009). *Çivisi Çıkmuş Dünya* (çev. Orçun Türkay), 1. b., İstanbul: YKY.
- Maalouf, A. (2011). *Afrikanlı Leo* (çev. Sevim Raşa), 35. b., İstanbul: YKY.
- Maalouf, Amin (2012). *Doğu'dan Uzakta* (çev. Ali Berktaş), 1. b., İstanbul: YKY.
- Maalouf, Amin (2012). *Béatrice'ten Sonra Birinci Yüzyıl* (çev. Orçun Türkay), 8. b., İstanbul: YKY.
- Maalouf, Amin (2012). *Işık Bahçeleri* (çev. Saadet Özen), 12. b., İstanbul: YKY.
- Maalouf, Amin (2012). *Tanios Kayası* (çev. Işık Ergüden), 34. b., İstanbul: YKY.
- Maalouf, Amin (2012). *Yüzüncü Ad: Baldassare'nin Yolculuğu* (çev. Samih Rifat), 42. b., İstanbul: YKY.
- Maalouf, Amin (2012). *Doğu'nun Limanları* (çev. Saadet Özen), 48. b., İstanbul: YKY.
- Maalouf, Amin (2013). *Semerkant* (çev. Ali Berktaş), 68. b., İstanbul: YKY.
- Newmark, Peter (1988). *A Textbook of Translation*, The Republic of Singapore: Prentice Hall International.
- Newmark, Peter (2010). "Translation and Culture", *Meaning in Translation*, Ed. Barbara Lewandowska-Tomaszczyk and Marcel Thelen, Frankfurt am Main: Peter Lang, Ss.171-182.
- Oppermann, Serpil (1992). "Postmodern Romanda Değişen Anlatım Biçimi ve "Gerçeklik" / "Yazı" İkilemi", *Littera Edebiyat Yazıları*, cilt 3, Ss. 246-259.
- Oppermann, Serpil (1999). *Postmodern Tarih Kuramı: Tarihyazımı, Roman ve Yeni Tarihselcilik*, Ankara: Evin Yayıncılık.

- Tekeli, İlhan (1998). *Tarih Bilinci ve Gençlik –Karşılaştırmalı Avrupa ve Türkiye Araştırması*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.
- Venuti, Lawrence (1995). *Translator’s Invisibility: A history of translation*, London and New York: Routledge.
- Venuti, Lawrence (1998). “Strategies of Translation”, *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, Ed.Mona Baker, Lon.&New York, Routledge, Ss. 240-44.
- Yıldırım, Ceylan (2015a). *Amin Maalouf’un Romanlarının Türkçe Çevirileri: Çoğuldizge Kuramı Çerçevesinde Karşılaştırmalı Bir Çözümleme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, Ceylan (2015b). “Amin Maalouf’un Afrikalı Leo ve Semerkant Romanlarında Kültürel Unsurların Çevirisi Üzerine Bir İnceleme”, *Journal of International Social Research*, Cilt: 8, Sayı: 39, Ss. 222-232
- Yıldırım, Ceylan (2017). “Çeviri Yapıtlarıyla Amin Maalouf’un Türk Yazın Çoğuldizgesindeki Yeri”, *Folklor Edebiyat*, cilt 23, Sayı 91, Ss. 299-318.

İnternet Kaynakları:

- <http://www.aminmaalouf.net/fr/>
- Haber7.com (2013). *2012 yılında en çok satan 100 kitap: Liste*, Erişim Tarihi: 15/05/2013, <http://www.haber7.com/kitap/haber/984150-2012-yilinda-en-cok-satan-100-kitap-liste> (Web. 31.01.2013, 14:07)
- Haberler.com (2013). *Geçen haftanın çok satan kitapları*, Erişim Tarihi: 10/05/2013, <http://www.haberler.com/gecen-haftanin-cok-satan-kitaplari-4288935-haberi/> (Web. 30 Ocak 2013, 12:39).
- Radikal Gazetesi (2011). *Unutulmaz 10 tarihi roman*, Erişim Tarihi: 10/05/2013, <http://www.radikal.com.tr/kultur/unutulmaz-10-tarihi-roman-1067197/> (Web. 23/10/2011, 02:00).
- Nur Çintay A. (2009). *Amin Maalouf ve Atatürk*, Erişim Tarihi: 10/06/2013, http://www.radikal.com.tr/yazarlar/nur_cintay_a/amin_maalouf_ve_e_ataturk-949318/ (Web. 12/08/2009).
- On5yirmi5.com (2009). *Haftanın çok satan kitapları*, Erişim Tarihi: 10/05/2013, <http://www.on5yirmi5.com/haber/kultur-sanat/kitap/4182/haftanin-cok-satan-kitaplari.html> (Web. 15 Haziran 2009, 10:24).
- <http://www.e-tarih.org/sozluk.php?sd=sozlukdetay&id=266>, Erişim Tarihi: 06/07/2017, 15:15.

Görüşme:

YKY Satış Bölümü Sorumlusu Hülya Kaya / 24.07.2014.